

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20,
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCHЕ МААТSCHАPPIJ VAN LEVENSVЕRZEKERING

AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.

Kapitaal-Verzekering **Rente-Verzekering.**

Venduhuis „DIE HAGHE” Dagelijks gelegenheid tot inbreng van goederen ter
publieke veiling. Men betaalt **4 pct** van de opbrengst
der verkochte goederen. De Directie: H. KRUIK.

SCHEVENINGSCHЕ VEER 21 - TELEFOON 6153 - DEN HAAG

INHOUD: Oproeping. — Prijsvraag. — 25-jarig Jubileum „Pa van der Steur”. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Mededeelingen. — Ingezonden.

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1917-1918 LEZINGEN of VOORDRACHTEN te houden over INDISCHE ONDERWERPEN, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „OOST EN WEST”, Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

De Vereeniging „Oost en West”, gevestigd te s-Gravenhage, stelt de gelegenheid open tot deelneming aan de volgende

Prijsvraag.

Een tooneelstuk van één, twee of drie bedrijven, waarin op den grondslag der erkenning van de algemeene menschenwaarde gekarakteriseerd wordt het besef van de saamhoorigheid van oost en west, in 't bijzonder met betrekking tot Nederland en Neder-

landsch-Indië van den aangroeienden geest van toenadering tussehen de verschillende rassen, de erkenning van de behartiging van elks belang als een gemeenschappelijk belang, de ineenvloeiing van het gedachtenleven van oosterling en westerling; waarin valt in te lasschen de goede werking tot bovengenoemde doeleinden van vereenigingen als die van „Oost en West”.

Behalve dat het stuk, natuurlijk, in het Nederlandsch geschreven moet zijn, is de schrijver overigens geheel vrij aangaande vorm en indeeling van het stuk, den aard van het onderwerp, den tijd in welken en de plaats waar het stuk speelt.

Bijdragen van deelnemers worden ingewacht bij het Secretariaat van het Hoofdbestuur der vereeniging „Oost en West” te 's-Gravenhage, Heulstraat 17, uiterlijk in Juni 1918.

De bijdragen moeten zijn getypt, of geschreven met een andere hand dan die van den steller.

Zij moeten op de eerste bladzijde voorzien zijn van een kenspreuk, en verpakt worden in dichtgelakt couvert, waarop het adres, met dezelfde hand geschreven als de bijdrage.

In datzelfde couvert moet in een afzonderlijk gesloten omslag gevoegd worden: een kaart of briefje met den volledigen naam en het adres van schrijver of schrijfster, die nergens anders uit het ingezondene mogen blijken. Op die kaart of dat briefje, zoomede op den omslag daarvan, moet dezelfde kenspreuk als aan het hoofd van de bijdrage worden geplaatst. Dit laatste couvert of omslag wordt eerst na de uitspraak der jury geopend.

De beoordeeling geschiedt door een door het

Hoofdbestuur der vereeniging „Oost en West” beoemde jury.

Aan de best geoordeelde, en voor opvoering geschikt geachte bijdrage wordt door het Hoofdbestuur uitgekeerd:

een hoofdprijs van f 250. (twee honderd en vijftig gulden),

en aan de in de tweede plaats als het best en geschikt geoordeelde;

een tweede prijs van f 100. (een honderd gulden).

De Vereeniging behoudt zich het recht voor, om de bekroonde bijdragen in haar orgaan: *Het Koloniaal Weekblad* op te nemen.

De niet voor een prijs aangewezen bijdragen staan weder ter beschikking van de stellers.

Het Hoofdbestuur,

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK,	} Dageeljkch Bestuur te Den Haag.
Voorzitter.	
R. ZUIJDERHOFF, Onder-Voorzitter.	}
E. F. GROOSS, Secretaris.	
Prof. Dr. J. F. VAN BEMMELEN te Groningen.	}
Mevrouw M. TEN BOSCH—BOSSCHER, 's-Gravenhage.	
J. P. TH. J. BRONDGEEST, Haarlem.	}
J. H. CALMEIJER, Apeldoorn.	
Mevrouw Douair. Jhr. W. C. CLIFFORD	}
KOCQ VAN BREUGEL—ROELOFS, Breda.	
T. GERDES OOSTERBEEK, Apeldoorn.	}
F. E. LUITJES, Nijmegen.	
Z. G. PH. MARCELLA, Rotterdam.	}
CH. H. MONOD DE FROIDEVILLE, Leiden.	
Mevrouw J. E. VAN OEVEREN—VAN SCHAIK, Utrecht.	}
H. W. SCHEUER, Leiden.	
Mr. Dr. C. F. SCHOCH, Amsterdam.	}
C. DE VRIES, Amsterdam.	

Men vrage prospectus voor het doen uitvoeren volgens teekeningen en bestek van inwendige verbouwingen, sanitaire en electr. installaties, enz.

N.V. voor Binnenhuis-architectuur en Meubelkunst

CORN. VAN DER SLUIJS

Directeur.

Oude Molstraat 12 f Den Haag Telefoon 4782

Geheele wooninrichtingen, Meubels naar eigen ontwerpen, Stoffen, Behangsels, Tapijten, Lampen, enz.

AU BON MARCHÉ

A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.

DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN

Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.

VRAAGT ONZE GEILLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

25-jarig Jubileum „Pa van der Steur“.

In No. 75 van *Onze Kleine Bode*, onder redactie van het Comité van Bijstand voor den arbeid van Joh. v. d. Steur in Ned.-Indië, lezen wij hoe van der Steur schrijft:

„Ik ben bezig met een Jaarverslag, dat voor dit jaar tot titel zal hebben: „Nà 25 jaren“. — Herinneringen uit mijn Leven en Werk. — Eene wordings-geschiedenis van het gesticht: „Oranje-Nassau“ te Magelang“. — 10 Sept. 1917 is het mijn zilveren jubileum, doch 9 Sept. valt op Zondag, dan kan ik het Kerkelijk gedenken.“

J. v. R. (Gravin Dour. van Randwijck geb. van Hogendorp) voegt hieraan toe:

„Dat zullen zeker alle vrienden met hem doen en den Heer loven voor den rijken zegen, dien Hij op dit zwakke pogen van 25 jaren herwaarts, heeft uitgestort! Als een tweede Jacob, trok v. d. S. met weinig uit, de zee over — en ziet, God heeft hem tot twee heiren doen worden!“

En als „naschrift“ wordt vermeld:

In een brief van 15 Mei, op heden, 20 Augustus ontvangen, schrijft de heer van der Steur: „Ik heb een heel vriendelijk verzoek aan al mijn vrienden en vriendinnen in het vaderland, 't is dit:

„Geef mij met mijn 25-jarig jubileum s.v.p. niets voor mij zelf, geen enkele cents-waarde, maar geef mij, als gij kunt, eene gift voor het werk, en zoo mogelijk, eene bijzondere gift met het bijschrift: „Voor één alléénstaand, afzonderlijk kerkje“, ingericht naar mijn wensch en smaak. Hiermede zou ik heel blij en dankbaar zijn!“

Lieve vrienden, laat ons trachten, dien wensch te vervullen.

Ook onder de lezers van ons weekblad zijn ongetwijfeld vele belangstellenden in het gezegend werk van „Pa van der Steur“, die daartoe hun steentje zullen willen bijdragen. Penningmeester van het comité is Mr. J. Bierens de Haan, 17 Museumplein, Amsterdam.

Dat de arbeid van het echtpaar v. d. Steur er met de jaren niet minder op geworden is, blijkt o.a. uit een schrijven d.d. 25 Februari j.l. van Mevr. v. d. Steur, waaruit wordt aangehaald:

„Met juffrouw Otto gaat 't goed; ze is niet heel sterk, maar vol toewijding. „'t Is een heele geruststelling, iemand te hebben, die men vertrouwen kan“, zoo luidt de brief. Ze had een moeilijken tijd gehad in het Kleintjeshuis; een paar zeer zwakke kinderen moest ze een ligkuur doen ondergaan, en daarbij moesten ze de noodige extra-kostjes hebben. Er was juist een kleintje van 1½ jaar onverwachts bijgekomen. De vader, die in 't Oude mannenhuis te Samarang is, had 't kind naar de inrichting gestuurd, zonder er eerst over te schrijven. Bij aankomst zat 't kind vol wonden en omdat die zeer besmettelijk waren, moest 't den volgenden dag naar 't hospitaal gebracht worden, waar 't 4½ maand bleef.

De Kerstmaand was dezen keer zeer druk geweest, ook nog door iets anders dan de feestdagen. Op raad van kolonel Salm, chef van den geneesk. dienst, werd n.l. de geheele inrichting ingeënt tegen den typhus, die elk jaar slachtoffers in Oranje-Nassau maakte. Dat gaf heel wat werk; van der Steur moest drie weken achter elkaar, telkens twee ochtenden in het hospitaal doorbrengen, waar ieder kind drie keer een injectie kreeg, telkens met een tusschenruimte van 5 à 6 dagen. „'t Was een heele optocht door Magelang“, zoo zegt de brief, „den eersten van de twee dagen ging van der Steur met 180 groote jongens, den tweeden met 140 kleine jongens, de meisjes en de kleintjes die meekonden loopen; daarachter reden juffrouw Otto, een paar groote meisjes en ik met 't kleine grut. Gode zij dank is alles heel goed gegaan en zijn er zoo goed als geen zieken geweest“.

Door de minder aangename dagen na 't inënten schijnen de kinderen elkaar wel heengeholpen te hebben. De jongens hielden zich flink voor de meisjes, en die wilden weer niet onderdoen voor de jongens.

Diezelfde maand was de Roos, de verbandmeester, ziek, en moest v. d. Steur diens werk er bij doen. „Hij voelde zich toen dan ook zeer moe en blijft zich nà de drukte moe voelen“, aldus Marie v. d. Steur, die zich niet weinig ongerust over haar man maakt. Het werk hoopt zich op, breidt zich uit, de aanvragen zijn vele en van der Steur kan er niet toe komen, ze te weigeren.“

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De Gewapende Politie op Flores.

Veel is reeds over het korps der G. P. geschreven, en niet altijd in waardeerenden zin. Ook in deze rubriek is indertijd melding gemaakt van de vinnige kritiek in het „Soer. Hbl.“, van de hand van den heer B o o n verschenen.

Het is weer genoemd blad, dat van een medewerker op Flores een artikel over de Gewapende Politie op Flores plaatst, waarin toestanden aan het licht gebracht worden, welke ten spoedigste om verbetering vragen. De schrijver, die reeds sedert eenige jaren op Flores vertoef, is in de gelegenheid geweest om de verrichtingen van het korps G. P. van nabij gade te slaan. Hij begint met op te merken, dat de dienaren der G. P. het nog zoo kwaad niet hebben, daar hun traktement van f 15 tot f 18 bedraagt in verband met hun diensttijd en graad.

Zijn ze op patrouille, zoo krijgen ze, om in hun onderhoud en voeding te voorzien, vivresgelden, die voor een Amboinees of daarmee gelijkgestelde 60 ets. daags bedragen en voor een Timorees 34 ets., terwijl voor elke 2 palen, door hen afgelegd, 2½ ct. vergoed wordt, hetgeen overeenkomt met één koelie per 2 man voor het vervoer van hun vivres enz.

Het is echter een ontzettende toer om de duiten te krijgen, daar de geheele afrekening door middel van mandaten gaat, en het niet zelden voorkomt, dat de gewone termijn van 3 maanden, waarna de mandaten binnenkomen, oploopt tot 6 maanden en langer.

Theoretisch gesproken kan een politiedienaar dus steeds voldoende geld hebben, indien hij goed administreert. In de praktijk komt het hierop neer, dat hij, nu en dan thuis zijnde, een bom duiten heeft, die natuurlijk in een minimum van tijd verdwenen zijn, en in het veld gewoonlijk platzak is. En dan zijn ze verplicht voor hun eigen onderhoud te zorgen en de koelies zelf te bekostigen.

Niet alleen de vivres- en palengelden krijgen ze later, maar ook hun traktement, tenzij de det. edt. hun voorschot wil geven, hetgeen bij een Inl. commandant natuurlijk niet voorkomt. Wel worden rijst en visch op aanvraag opgezonden, maar die opvoer gaat vrij slecht en ongeregeld. Daar de G. P. er geen vivres-magazijnen op nahoudt, wordt plaatselijk ingekocht, als er voorraad is. Dat gaat ook alweer op voorschot. Vrouwen en kinderen krijgen ook voorschot; het is door die voorschotten-historie alles behalve een gezonde toestand.

De resident heeft aan dit euvel een eind willen maken door den divisie-commandant een voorschot van f 50.000 te geven, waarvan dan elke det. edt. f 2000 zou krijgen om de traktementen enz. van één maand te voldoen, doch de divisie-commandant, die de verantwoordelijke persoon zou blijven, heeft voor het aanbod bedankt.

Wat gebeurt nu echter?

Als het geld op en de bodem van het rijstblik te zien is, dan komen de djagoengtuinen van de bevolking aan de heurt. Zelfs schoot een korporaal der G. P. een varken van de bevolking neer.

Ook al is de voorraad nog niet uitgeput, zoo wordt deze aangevuld met rijst, kip of wat ook van den goenoengman, die, zelf blij als hij voldoende heeft voor zijn eigen onderhoud, er niet veel voor voelt om de voeding der politie er bij te nemen, temeer waar, zelfs als hij betaling ontvangt, hij toch met een geringen prijs afgescheept wordt.

De meeste menschen zijn nog te dom of te bang om daarover te klagen.

Hoe het met de betaling der koelies gesteld is, zal iedereen gemakkelijk begrijpen. Een kapala van zekere strandkampong wil aan de soldaten en aan de G. P. zooveel koelies leveren, als ze maar vragen, maar dan eerst betalen.

Mej. J. DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG-VAN REEDE,

SPRAAKLEERAREN TE

AMSTERDAM, 582 Keizersgracht, Tel. N 2916

behandelen alle spraakstoornissen in den ruimsten zin des woords en geven, zoo noodig, aan patiënten gelegenheid tot inwoning gedurende de kuur.

Voor predikanten, juristen, militairen en voor hen die voor hun beroep veel moeten spreken worden met **September Cursussen geopend**, met twee lesuren per week.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPE STRAAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR-
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie,
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H.B.S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse. De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSTRA.

GESCHER & KEMPER
..... Vlamingsstraat 22
TAPIJTEN-KARPETTEN
Onovertroffen Collectie.

Mevrouw!
Indien U niet tevreden is over Uw leverancier, bel dan even op
No. 2508 Haag.
Het bestaan onzer firma sedert 1862 waarborgt U een solide bediening.
Aanbevelend,
L. N. Biesmans, jr P. Kok.
Spekslagerij. Groenmarkt 38.

Au Corset Gracieux.
G. W. COPPERS.
DEN HAAG,
Spuistraat 36, Telef. 3334.
Piet Heinstr. 107, Telef. 1723.
ROTTERDAM,
Hoogstraat 334, Telef. 6474.
ARNHEM,
Kettelstraat 24, Telef. 1495.
DORDRECHT,
Voorstraat 289, Telef. 1146.
LEIDEN,
Maarsmanssteeg 23, Telef. 577.

Grootste en meest uitgebreide Corsetten-Magazijnen zoowel in de goedkoopere als duurste soorten.

GEEN BETER DAN
GAZELLE-RIJWIELEN
VROLIJK & Co., Zoutmanstraat 10a, Valeriusstraat 60, DEN HAAG.

Een bijkomende, ongunstige omstandigheid is nog, dat het gros der politiemannen op Flores bestaat uit Sikkaneezen en Manmorianen, menschen van Midden-Flores, die van oudsher de parasieten voor de bergbevolking geweest zijn. Dergelijke heeren alleen of onder een slap Inl. sergeant op de bevolking los te laten, lijkt niet erg verstandig.

Daarbij komt nog, dat velen er in combinatie een opgeschoten bengel van 15 tot 18 jaar als bediende op na houden, die luistert naar den naam van „schoffie” en die op kosten van ongelijk leeft.

„Is het te verwonderen, dat na vorenstaande uiteenzetting der feiten, waarbij ik mij volkomen bewust ben, mij niet aan overdrijving te hebben schuldig gemaakt, de bevolking van Flores in verschillende streken de politiedienaren met hun aanhang, de „schoffies”, als „de kraaien van Flores” betitelt, daar ze gelijk deze vogels, waarmede we hier rijk gezegend zijn, alles wegpikken uit de kampong, wat er maar te krijgen is?

De kraaien van Flores met hun „schoffies” doen, wanneer ze niet uitrukken onder een flinken dnt, edt., mijns inziens meer kwaad dan goed aan ons gezag en werken de ontevredenheid in de hand.”

Een gezaghebber, die jarenlang op Flores geëind heeft, beweerde zelfs, dat hij in een onveilige streek veiliger sliep bij een kapala in huis, moederziel alleen, dan bij een dekking G. P.

Radicale verbetering is alleen te verwachten van het afschaffen der vivres- en palengelden, terwijl de militaire magazijnen ook voor de G. P. moeten opengesteld worden, of deze haar eigen magazijnen moet krijgen, waaruit de troep op patrouille gevoerd wordt. Verder behooren dwangarbeiders bij elk detachement te worden ingedeeld en moet de soldaat om de 10 dagen worden uitbetaald.

Uitbetaling van vivres- en palengelden vooruit, neemt de vexaties van de bevolking niet weg. Bovendien zijn de politiedienaren op Flores ook aartsgokkers en ziet een pientere Inl. commandant kans om zijn onderhebbenden in één nacht alles af te winnen.

Het Deli Proefstation en Dr. L. P. le Cosquino de Bussy.

Ter gelegenheid van het vertrek van Dr. de Bussy, directeur van het Deli Proefstation, die de Oostkust vaarwel gezegd heeft om in het vaderland op te treden als directeur van het Handelsmuseum, verbonden aan het Koloniaal Instituut, wijdte de „Deli Courant” een paar artikelen aan het Deli Proefstation en den scheidenden directeur.

In 1905 is Dr. de Bussy uitgekomen als zoöloog voor de toenmalige achtste afdeling van 's lands Plantentuin, welke afdeling ontstaan was op initiatief van de planters, die daarvoor jaarlijks f 30.000 beschikbaar stelden.

Dr. de Bussy kreeg tot taak een bestrijdingsmethode tegen de rupsenplaag te zoeken, doch kwam als dierkundige ook te staan tegenover vragen als: Hoe moet ik ficus vermeerderen, uit zaad of uit stekken? Hoe moet citronellegras behandeld worden? Hoe moet ik patsjoeli kweken?

Het bleek, dat uitbreiding zeer wenschelijk was, en dat het voor de zaak der planters noodig was, dat de deskundigen hun tenten te Medan opsloegen.

Daar de afhankelijkheid van Buitenzorg de planterscombinatie reeds lang een doorn in het oog was, werd in 1906 de knoop doorgehakt door de oprichting van het zelfstandige Deli Proefstation, waarvan Dr. Vriens directeur bleef, doch waaraan ook Dr. de Bussy verbonden werd.

De helft van het nieuw gebouwde pathologisch laboratorium voor Dr. Kueneën werd bestemd voor de zoölogisch-botanische afdeling, waaraan Dr. Diem assistent werd en waar men er zich op toelagde, behalve wetenschappelijke waarnemingen te doen, ook zooveel mogelijk in de praktijk te werken. Proefvelden werden aangelegd voor de bemesting, onderzoek werd gedaan naar de mogelijkheid van wisselbouw.

Een der eerste voor de praktijk belangrijke proeven was die, waaruit bleek, dat niet alle Delitabak gelijk is. Er bleek op de proefvelden, dat er „vroegbloeiers” zijn en toen het bestaan hiervan eenmaal vastgesteld was, zette men de onderzoekingen voort om andere verschillen en de oorzaken ervan te ontdekken. Onderwijl kwam Dr. Honing als plantkundige den staf van het Proefstation versterken.

De afdeling van Dr. de Bussy hield zich in de eerste plaats bezig met de insectenbestrijding, doch heeft zich ook verdienstelijk gemaakt door proefnemingen en onderzoekingen op elk gebied, dat tot het hare gerekend kan worden. Hoewel de proeven niet altijd met een gunstigen uitslag bekrond werden, zijn op het ernstige streven de woorden van Tollens toepasselijk:

„En rekent den uitslag niet, maar telt het doel alleen.”

Toch vielen er ook successen te boeken. Zoo bleek Sweinfurter groen een uitstekend middel ter bestrijding van rupsen te wezen. Eerst met weinig vertrouwen begroet, wordt het nu in reusachtige hoeveelheden angewend. Ook moet in herinnering

gebracht worden de gelukke bestrijding van lasoderma met zwavelkoolstof.

De schoonste triomf werd echter behaald met den invoer van een z.g. „nuttig” insect ter bestrijding van voor de tabak schadelijke insecten.

Gebruik makende van de wetenschap, dat elk dier zijn natuurlijke vijand heeft, werd daarnaar een onderzoek ingesteld in het gewest zelf, welk onderzoek deed uitkomen, dat het percentage dier vijanden daar slechts klein was.

Daar het bestaan van een insect, zooals gewenscht werd, bekend was, moest onderzocht worden of het voldoende cosmopolitisch van aard was, om ook ter Oostkust van Sumatra te kunnen leven.

Voor het vinden van deze parasieten maakte Dr. de Bussy een reis over Java en naar Amerika, waar de trichogramma door een assistent ontdekt werd. Met groote voorzorgen werd de trichogramma gezonden naar Holland en vandaar naar Deli vervoerd. In gevangenschap bleken ze zich enorm te vermenigvuldigen.

Vervolgens in de vrije natuur losgelaten moest worden nagegaan of ze zouden blijven bestaan en het is zeker een groote voldoening voor Dr. de Bussy geweest, dat hij kort voor zijn vertrek zich ervan vergewissen kon, dat na drie jaar de jongere generaties teruggevonden zijn op plaatsen, waar de oude vroeger zijn losgelaten. Te opmerkelijker is het succes, daar het voor het eerst in Indië is, dat deze proef genomen is.

Het economische nut van den invoer moet natuurlijk in de toekomst nog blijken.

Onderwijl was het budget van het Proefstation van f 30.000 tot f 70.000 gestegen, terwijl drie jaar lang extra nog eens f 30.000 beschikbaar werd gesteld voor de bestrijding van schadelijke dieren door dierlijke vijanden.

In 1912 werd besloten een nieuw proefstation te bouwen, dat in 1913 geopend en verdeeld is in 4 afdelingen: een dierkundige, een plantkundige, een landbouwkundige en een scheikundige, terwijl nu het plan bestaat daaraan een vijfde afdeling toe te voegen, die zich in het bijzonder zal toeleggen op de behandeling van vragen uit de praktijk.

Dr. de Bussy werd directeur van de nieuwe inrichting, terwijl de dierkundige afdeling onder zijn leiding bleef.

Dr. Honing, de nieuwe directeur, leidt de plantkundige afdeling, welke tot taak heeft het nagaan en bestrijden der oorzaken van slijmziekte, het doen van bacteriologische onderzoekingen, de bevordering van de hygiëne der zaadbedden. Ook het selectievraagstuk behoort in deze afdeling thuis.

De landbouwkundige afdeling onder Dr. Diem houdt zich bezig met de herziening van de bemestingskwestie en met de vraagstukken betreffende wisselcultuur, reboisatie, enz.

De scheikundige afdeling onder Dr. Tijmstra onderzoekt de meststoffen en alle andere zaken, die bij de tabakscultuur gebruikt worden, verder de chemische samenstelling van den bodem in verband o. m. met het voorkomen van slijmziekte. Men hoopt eerlang een geoloog aan het Proefstation te verbinden, waarvan de begroting op f 150.000 gebracht is.

Als directeur heeft Dr. de Bussy door het uitbreken van den grooten Europeeschen oorlog niet kunnen bereiken hetgeen hij zich voorgesteld had. Verschillende plannen konden niet uitgevoerd worden, wyl het uitkomen van personeel bemoeilijkt werd.

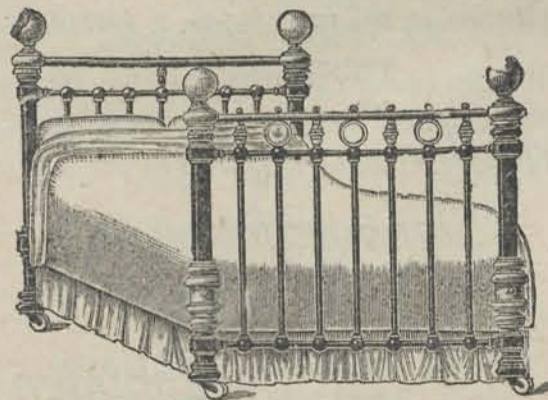
Ten slotte zij nog vermeld, dat het Deli Proef-

Th. A. A. SIMONIS,

GROENMARKT 34, over de Prinsestraat.

TELEFOON 2535.

DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

E. CASSUTTO & Dr. A. KERVEL

TANDARTSEN.

FREDERIK HENDRIKLAAN 45.

Telefoon: SCHEVENINGEN 122.

Spreekuur van 1 tot 3 (behalve Zondags).

The Ph. van Ommeren Corporation of New York.

42 Broadway New York

belast zich met expeditie en verschepping van goederen van

Amerika naar Holland, Ned. Oost- en West-Indië.

enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten van anderen aard.

Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door

PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.

DEN HAAG, STATENLAAN 115.

Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleerares te Den Haag. Sprektijd 12½ - 1½ uur.

GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.

Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor dooven. Behandeling van Aphasieën.

GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.

De prijzen worden berekend naar de omstandigheden. Leerarissen: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraakleerares; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOUTEN; Mej. D. ZEVENHUIZEN, Gemeente-Spraakleerares.

Regulateurs Westminster Carillons

SPECIAAL VOOR INDIË.

ZENITH en WALTHAM HORLOGES in goud en zilver.

Grootste sortering. - Laagste prijzen.

J. A. J. REMMERS, Molenstraat 35..... 1/0 de Oude Molstr.

T. B. VAN DER POL

Daendelsstraat 1c 's-Gravenhage

Telefoon 5785 H.

Vertrouwd adres van prima Rijkkleeding voor Dames en Heeren en Avondkleeding.

..... Melkinrichting

Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683

„PASTEUR”

Scheveningen, Neptunusstr. 66a - Tel. Schev. 1853

Stoom-Zuivelfabriek

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personentift

Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737.

Code 5th Edition A. B. C.

VERZEKERINGMAATSCHAPPIJ

„BOERHAAVE”

Gevestigd te 's-Gravenhage, SPUI 2a.

Opgericht 1907.

Verzekert U als Particulier voor vrij Dokter, Apotheker, Ziekenhuis, Operatiekosten enz. Premie vanaf f 6.- per jaar, kind. f 3.-. Prospectussen en inlichtingen gratis. Actieve Vertegenwoordigers(sters) gevraagd.

station haar medewerking heeft toegezegd ten aanzien van de oprichting van een museum, waaraan een deel van haar verzameling reeds in bruikleen afgestaan en ondergebracht is in een tijdelijk tehuis, dat nog op den overgang naar een blijvende woning wacht.

Voor het vlugge verkeer.

In *De Indiër* wijst L. op het nauwe verband tusschen de heerendiensten en de verkeerskwesitie en op het streven van veel auto-houdende ambtenaren om in pas ontgonnen of nog te ontginnen streken wegen aan te leggen van een breedte en sterkte, dat er met auto's gemakkelijk over gereden kan worden. Doordat de aanleg in heerendienst geschiedt zonder technische voorlichting, moeten er vaak te veel diensten gevergd worden, de bevolking van heinde en ver opgeroepen worden, terwijl de weg toch spoedig in een staat van verval verkeert.

In *Djambi* had men meer voordeel kunnen trekken van het water als verkeersweg door tijdig te zorgen in het bezit te zijn van snelvarende booten, die ook voor de bevolking hadden benut kunnen worden en waarmee de producten van het land wellicht ook hadden kunnen worden afgevoerd.

Maar men heeft juist de landwegen zwaar laten onderhouden en wel toen het niet de tijd was voor reparaties aan de wegen en bruggen, omdat deze na korten tijd toch weer door het water vernield zouden worden. Bemerkt een bevolking, dat ze voor niets aan het werk wordt gezet of voor maar heel korten tijd, dan kan men zich voorstellen, dat daarover ontstemming heerscht; ook wanneer het bestuur breede wegen laat aanleggen, waar met voetpaden volstaan kon worden. Het argument, dat men het land voor de cultuur wil openleggen, is vaak een onjuist motief, want niet elk land is geschikt voor cultuur. Om hierover een oordeel uit te spreken, dient een deskundig onderzoek vooraf te gaan.

Daarenboven moet niet uit het oog verloren worden, dat volgens deskundigen op Sumatra meer behoefte bestaat aan een dicht net van tramlijnen dan aan een zeer duur net van gewone wegen, daar bij de groote afstanden de bevolking meer heeft aan het massavervoer, dat de trams kunnen bieden dan aan automobieldiensten.

De kwestie van billijkheid of onbillijkheid en het z.g. opvoedend karakter van verplichte diensten daargelaten, zal men bij eenig nadenken moeten toegeven, dat het aanleggen van werken in heerendiensten economisch onjuist en technisch ellendig moet zijn. Er zal zeker geen technicus wezen, die niet liever zijn eigen werkkrachten kiest dan met een samengeroepen groep menschen als de heerendienstplichtigen wegen aanlegt en bruggen bouwt. Een snel verkeer langs smalle tramlijnen geeft alle voordeelen van verkeerswegen, minder onderhoud en kan, zoo nodig, renderend geëxploiteerd worden.

Dan zal het ook niet meer voorkomen, dat een bestuursambtenaar den door zijn voorganger aangelegden weg laat vervallen en een nieuw tracé gaat zoeken. Dan is het uit met het aanleggen van wegen, die alleen den tijd van den aanlegenden ambtenaar kunnen duren en dan tot de lasten van zijn opvolgers komen.

De aanleg van tramlijnen zal de afschaffing van heerendiensten, welke uit een oogpunt van billijkheid en economie te veroordeelen zijn, in de hand werken, en er indirect toe meewerken om veel ontevredenheid te voorkomen.

Suriname.

„De West” van 5 Juni schrijft onder het hoofd „Een angstig seizoen”:

„Waar de geheele bevolking — om begrijpelijke redenen — medeleeft met de rijstcultuur, ziet men met bezorgdheid het seizoen aan.

Vele rijstgronden (zonder irrigatie) zijn geheel van den regenval afhankelijk. Voor dezen was het weder de laatste weken veel te droog.

Was het al heel vreemd, dat men in de maand Mei klaagde over te weinig regens in de kuststreek, in de bovenlanden regende het des te meer en waren ongekende waterstanden. De laatste drie dagen was het echter ook in het binnenland droog. Men heeft plaatselijke buien, zooals men gewoonlijk in Juli en Augustus heeft bij den overgang naar den drogen mousson.

Het is te hopen, dat er een nieuwe kentering komt in het seizoen, want volgens den kalender zijn wij nog in 't hartje van den regentijd, en wij hebben de regens nog broodnodig.”

In het nummer van 12 Juni deze mededeeling: „De laatste dagen lichte buitjes in stad en districten, die goud waard zijn voor de cultures, als ze..... aanhouden.

De regenval was de laatste drie dagen: op Kwa-

koegron 18.7 m.M., Kabelstation 14.5 m.M., Dam 27.5 m.M., Paramaribo 8.4 m.M.”

...

In hetzelfde nummer lezen wij over den aanvoer van rijst:

„Door den aanvoer van duizend balen rijst uit Demerara, spoedig te volgen door nog 500 balen, benevens eenige duizenden balen uit Nickerie, is in de oogenblikkelijke behoefte aan rijst voldoende voorzien. Men kan dus rustig overwegen, welke maatregelen voor de toekomst noodig zijn.

In Nickerie blijkt de voorraad niet zoo groot te zijn als in 't begin des jaars was opgegeven. Ook op Demerara mag niet veel staat worden gemaakt voor de toekomst, daar men zich ginds op het standpunt stelt, dat het beschikbaar overschot allereerst moet dienen voor de andere Engelsche West-Indiën en Cayenne.”

...

De Gouverneur heeft bij de Koloniale Staten een verordening ingediend, strekkende om maatregelen te nemen tegen het opdrijven van de prijzen van levensmiddelen.

Deze ontwerp-verordening beoogt in hoofdzaak om den gouverneur de bevoegdheid te geven maximumprijzen vast te stellen, die dan door den koopman zoowel in 't Neger Engelsch als in 't Hollandsch in zijn winkel zullen moeten worden aangeplakt.

Voorts legt de verordening aan ieder de verplichting op, om, als het gouvernement dit verlangt, opgaaft te doen van zijn voorraden. Op overtreding staat boete en gevangenisstraf.

De gouverneur verklaart echter, dat hij slechts bij hooge noodzakelijkheid van deze bevoegdheden zal gebruik maken, daar hij het beginsel huldigt dat de handelsvrijheid zoo min mogelijk moet worden beperkt.

„De West” van 12 Juni, van de indiening dezer verordening melding makende, roept uit: „Uitstekend! Wat ons betreft, kan men de lieden, die zich met bloedgeld verrijken, gerust in de gevangenis werpen.”

...

Hier volgen nog eenige berichten uit de laatst ontvangen nummers van „De West”:

„Sisalcultuur. In de „Suriname” van 15 Juni komt een bericht over den welgeslaagden aanplant van 5 akkers sisal op Kwatta voor. Deze aanplant werd in 1912 begonnen onder leiding van den landbouwassistent Drost, en is sedert 1915 productief. Van 21.000 verwerkte sisalbladen verkreeg men 2900 K.G. droge vezels. Men schat de opbrengst van sisal op ruim 1000 K.G. droge vezels per jaar en per akker.

Wij kunnen aan dit bericht toevoegen, dat op de onderneming Gelderland, welke thans eigendom is van den heer A. A. Abrahams, een uitgebreide sisal-

Instituut ROELIJN

Jan v. Riebeekstraat 88 - 's-Gravenhage

Eigenares en Directrice: Mejuffr. J. ROELIJN.

Machineschrijven
Stenografie
Talen
Boekhouden

PROSPECTUS OP AANVRAGE.
.**GRATIS VERKRIJGBAAR**

ANDRÉ KLEINGELD
KLEEDERMAKER
Groot Hertoginnelaan 132, DEN HAAG. Tel. H 6682

DEMI-SAISONS,
nieuwste kleuren en dessins.

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden
KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM
Telefoon ZUID 828.
OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND
Zuster C. G. SOER,
Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.

<p>GENEALOGISCH BUREAU BELAST ZICH MET HET SAMENSTELLEN VAN GESLACHTS REGISTERS BMEEN BRENGEN DER BE-MOEDICDE WETTE-LIJKE STUKKEN VOOR ADEL-SER-KENNING IN-LIJVING DEN HAAG</p>		<p>HERALDISCH CARL KOFFLER. & VERHEFFING HET OPSPOREN VAN FAMILIE WAPENS EN ZEGELS ALSMEDE ALLE WERKZAAMHE-GEN OP DAT GEBIED IN DEN UITGEBREID-STEEN ZIN</p> <p style="text-align: right;">OBRECHTSTR. 181 TELEFOON H. 7340</p>
--	---	--

Kunst onder een ieders bereik.

2100 Reproducties van Oude en Moderne Meesters uit alle Musea van Europa.

Prijs 60 cent per stuk. Gratis ter inzage.
Katalogus met alle afbeeldingen à f.1.- p. st. pl. porto.

Kunsthandel **H. BOS** 2e Sweelinckstr. 99
.....DEN HAAGTelefoon H. 8757

 Het oog

van de meest geroutineerde typiste heeft reeds lang ontdekt, dat de

Monarch

Wahl
schrijfmachine
ongeevenaard

is.

HOOFDAGENTEN
HEYENBROCK HASELAGER & Co
AMSTERDAM - ROTTERDAM - DEN-HAAG

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA”.
Spuistraat 16 DEN HAAG Telefoon 3768.

Gunstig gelegen in het midden der stad.
Lift — Electricch Licht — Centrale Verwarming.
80 Kamers en Salons.

PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f1.50 EN HOOGER.
Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.
J. DEN HARTOG.
gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE

Coöperatieve
Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,
Hoofdkantoor: **Rokin 55, Amsterdam.**

CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.

aanplant voorkomt, aangelegd door wijlen Cooke. Die aanplant beslaat eenige honderden akkers, en het voornemen bestaat om een flinke fabriek ter plaatse op te richten voor de verwerking der vezels."

„Men weet, dat sedert het begin van den oorlog een uitvoerverbod in de kolonie bestaat voor voedingsmiddelen, enz. Voor enkele artikelen gold dit verbod niet, waaronder koorn en melasse. Thans is echter bepaald, dat koorn en melasse niet meer mogen worden uitgevoerd."

„Uitvinding. De Fransman Louis Bouis (Anniestraat) wees ons dezer dagen een handig licht geweer (kaliber 14 m.M.), waarvan het model een uitvinding is van hemzelf. De constructie is het toppunt van eenvoud."

Van buiten ziet men er bijna niets van, daar het haanmechaniek geheel binnen den kolf berust. Het is zijn voornemen op deze uitvinding patent te nemen in Amerika. Hij wil er den naam der kolonie aan verbinden, door het merk Suriname te noemen."

„Het wrak, hier dezer dagen op onze kust gezien, is vermoedelijk van de „Asnières" of de „Nantes". Deze twee Fransche barken, respectievelijk 3103 en 2679 ton groot, zijn in December j.l. tot zinken gebracht door den Duitschen hulpkruiser „Möwe", die plusminus 65.757 ton tusschen Brazilië en Trinidad gekelderd heeft."

„Steenkolen. Het Amerikaansch stoomschip „Icuak" heeft dezer dagen 480 ton steenkolen aangevoerd voor de gasfabriek. De fabriek had nog maar voor enkele maanden kolen in voorraad."

„De West" van 5 Juni geeft een overzicht van de krasse dwangmaatregelen, die men op het eiland Barbados heeft voorgesteld om den aanplant van voedingsmiddelen te bevorderen.

De ingediende verordening bepaalt, dat een commissie van 22 planters zal worden benoemd, die moet zorgen, dat er voldoende wordt aangeplant en die zeer uitgebreide bevoegdheden krijgt om haar taak naar behooren te kunnen vervullen.

Iedere landbouwer is verplicht de hoeveelheid voedingsmiddelen aan te planten, die de commissie zal vaststellen, gelet op de grootte van zijn perceel, de gesteldheid van den grond, enz.

Op het niet nakomen der opgelegde verplichting zijn zware straffen gesteld.

Personen, die landbouwproducten stelen, zullen, behalve de gewone straf, op een dracht slagen worden onthaald.

„Wij hopen niet, — aldus besluit het blad zijn overzicht — dat zulke dwangmaatregelen zullen noodig zijn in Suriname. Maar als de bevolking niet vrijwillig doet wat noodig is om hongersnood in de toekomst te voorkomen, dan zal ten slotte ook hier het gouvernement er met de harde bijl op in moeten hakken."

Curaçao.

Aan de *Curaçaosche Courant* van 29 Juni j.l. ontleenen wij omtrent het sanatorium „Het Groene Kruis" het volgende:

Het nieuwe sanatorium, dat door de naamlooze vennootschap „Sanatorium Het Groene Kruis" aan de Rembrandtstraat is opgetrokken, maakt een gunstigen indruk en is een bezoek ten volle waard.

Het gebouw is uitstekend gelegen en geeft een prachtig uitzicht over de geheele stad en een fraai gedeelte van het eiland; de werken van de Curaçaosche Petroleum Maatschappij kunnen van vrij nabij bewonderd worden. Het geheel bestaat uit twee vleugels, die ieder drie verdiepingen hebben en samen den vorm van een L hebben. De beide zijden, Noord en Oost, liggen geheel open, zoodat de ventilatie niets te wenschen overlaat. De vloeroppervlakte van den zuidvleugel is 42 x 7 M., en van den westvleugel 33 x 7 M. Vóór den zuidvleugel aan het front bevindt zich een uitbouw van ongeveer 15 x 5 M., waarin geïnstalleerd zijn een ontvangkamer, een spreekkamer voor de doctoren en een administratiekamer.

De hoofdeur van het gebouw is in de ontvangkamer en men komt daar door middel van één vóórbalcon, dat geflankeerd is door twee ruime en gemakkelijke steenen trappen.

Ontvang-, spreek- en administratiekamer zijn op de eerste verdieping, daar beneden een regenbak en daarboven een ruim balkon op de tweede verdieping, vanwaar men het geheele zuidelijk gedeelte van het eiland overziet.

Op de benedenverdieping zijn de ziekenzalen voor de patiënten der 3de klasse: die voor vrouwen, een ruime zaal voor een twaalfstal patiënten, aan het oosteinde van den zuidvleugel. Verder naar het westen worden er achtereenvolgens gevonden een zitkamer voor de zusters, eenige slaapkamers voor het verplegend- en administrerend personeel, een kamer voor ernstige zieken, die afzonderlijk verpleegd moeten worden, het magazijn van de vereeniging „Het Groene Kruis", een magazijn van benodigdheden, een donkere kamer voor onderzoekingen en de Röntgenkamer. De trap naar de eerste verdieping voorbij, gaat men in den westvleugel langs het laboratorium, twee afzonderlijke ziekenzalen voor mannen voorbij om heel aan het noordeinde als laatste vertrek, de kamer voor onsteriele operaties te vinden.

Boven deze onsteriele operatiekamer bevindt zich, op de eerste verdieping, de oogoperatiekamer, een ruim vertrek, aan alle kanten voorzien van groote matglazen ramen, en ook van jaloezieën. Op deze verdieping zijn een drietal kamers voor de zusters, verder drie kamers voor patiënten der 2de klasse. In den hoek is er een zithal, waarin de trap uitkomt en ook de trap naar de 2de verdieping zich bevindt. In den zuidvleugel zijn er verder een tiental kamers voor patiënten, terwijl het laatste vertrek in het oosteinde van dien vleugel is ingericht als kraamkamer. Dit vertrek is voorzien van ramen aan drie kanten en is ruim en degelijk ingericht. Ongeveer in het midden van den gang in den zuidvleugel bevindt zich de toegang tot de bovengenoemde kamers voor administratie, enz.

Vlak boven de kraamkamer is de luxe kamer, bestaande uit een zitkamer, een slaapkamertje en een badkamer met waschtafel, eigen bad en W. C.; het geheel is op de tweede verdieping in het oosteinde van den zuidvleugel. Van hieruit gaande, vindt men langs den gang een achttal kamers voor de patiënten der 1ste klasse, alle voorzien van vaste waschtafels, verbonden aan de waterleiding.

In den hoek, waar de trap uitkomt, is er een zithal voor de patiënten en ongeveer in het midden van den gang, drie deuren, toegang gevende tot het groote en ruime vóórbalcon. In den westvleugel bevinden zich verder twee patiëntenkamers, de zit- en slaapkamer van de directrice, de verbandkamer, en verder heel in het noordeinde de kamer voor steriele operaties, door een deur verbonden met de verbandkamer.

Aan de westzijde bevindt zich op elke verdieping een ruime bijkeuken tevens aanrechtkamer, waarvan die beneden de verbinding daarstelt van het hoofd- met een bijgebouw, in welk bijgebouw zich bevinden een zeer ruime keuken, provisiekamer, loogerkamer voor bedienden en het waschhuis. Onder dit bijgebouw zijn er bewaarplaatsen, benevens een regenbak, die verbonden is met den grooten regenbak vóór aan het gebouw.

Voor elke klasse van patiënten zijn er moderne badkamers met W. C., afzonderlijk voor dames en heeren, terwijl ook de zusters en de luxekamer-aparte baden en W. C.'s hebben.

Een van de modernste uitvindingen is hier toegepast voor den afvoer van faecaliën en ander vuil, de z.g. „septie tank". Door een speciale constructie

Gas-, Waterleiding- en Electriciteits-Maatschappij

voorheen I. SELTEN.

ROTTERDAM, Coolsingel 50, Telefoon Interc. 847.
'S-GRAVENHAGE, Lange Houtstr. 8, Tel. Interc. II 715.

Installateurs van Gas-, Water- en Electr. leidingen.

BADEN, GEYSERS EN SANITAIRE ARTIKELEN.

Steeds voorradig: PHILIPS GLOEILAMPEN, in alle lichtsterkten.

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuitfabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe

Leden aan.

Behalve GOED BROOD

wordt U een dividend

van 5 %/o gewaarborgd.

Rotterdamsche Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 52.000.000.-

ROTTERDAM AMSTERDAM 'S-GRAVENHAGE

Boompjes	Rokin	Mauritskade
Feijenoord Glabbeek Schiedam Vlaardingen	Zaandam	Bezuidenhout Kneuterdijk Naaldwijk Rijswijk Scheveningen

Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 6.900.000.-

Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar	Gouda	Stadskanaal
Alphen a/d Rijn	Gorinchem	Terneuzen
Amersfoort	Groningen	Tholen
Apeldoorn	Harlingen	Tiel
Arnhem	Heerenveen	Uithoorn
Barneveld	Hengelo (O.)	Utrecht
Bodegraven	Hoogeveen	Veenendaal
Coevorden	Katwijk	Vlissingen
Culenburg	Leeuwarden	Wildervank
Delft	Leiden	Woerden
Doetinchem	Meppel	Ijmuiden
Dokkum	Middelburg	Zeist
Dordrecht	Purmerend	Zierikzee
Drachten	Schagen	Zutphen
Ede	Schoonhoven	Zwijndrecht
Franeke	Sliedrecht	
Geldermalsen	Sneek	

DISCONTEEREN EN INCASSEEREN WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND

werken zekere microben zoodanig op den inhoud van de tank in, dat er ten laatste slechts gewoon water uit den tank onder den grond uitkomt. Wij kunnen mededeelen, dat deze inrichting de aandacht getrokken heeft van den Directeur van den Openbaren Gezondheidsdienst, die veel belangstelling daarin getoond heeft.

In het midden van den westvleugel is de elevator voor zieken en in de bijkeuken de eetlift, beide door een zeer bekende fabriek van de Vereenigde Staten geleverd. Deze elevators werken zacht en verschaffen een groot gemak voor de patiënten en de bediening.

De inrichting der kamers is eenvoudig doch modern en maakt ze comfortable en gezellig. Vooral de inrichting van de kamer voor steriele operaties verdient bijzondere vermelding. Een ruime kamer zonder hoeken (alle verbindingen zijn rond), royaal voorzien van groote glazen ramen en aan de noordzijde van een groote boogopening met één groot glazen raam. In één woord een ruime kamer goed geventileerd en verlicht; inderdaad een zeer moderne inrichting. Het armentarium laat niets te wenschen over. Gezorgd is voor een zeer moderne steriliseermachine en verder voor alle benodigdheden, die in een up-to-date operatiekamer niet gemist mogen worden. Geen twijfel, dat de aanblik van deze kamer den afkeer voor operaties zal doen verdwijnen.

Aan het hoofd van deze inrichting staat als directrice Mej. S. H. M. Gauthey, die hare akte van bekwaamheid behaald heeft in Nederland bij de Witte Kruisvereniging en reeds ettelijke jaren in de verpleging is. Verder bestaat het verplegend personeel uit drie Surinaamsche verpleegsters, die met de eerstvolgende boot uit Paramaribo verwacht worden en dames, die hier opgeleid zijn voor haar taak.

Aan het hoofd van de huishouding komt een huishoudster te staan, bijgestaan door het noodige personeel, terwijl de Chefkok, een uit St. Thomas afkomstig, den scepter in de keuken voert over het Curaçaosch personeel.

De officieele opening van het sanatorium zal binnen eenige dagen plaats vinden.

In hetzelfde blad schrijft Dr. P. J. Van Broemen over „De wortelziekte van de *dividivi* (*Caesalpinia coriaria* Willd.) en de *wabi* (*Acacia tortuosa* Willd.)”.

„Het mag zeker een verblijvend verschijnsel heeten, dat de aanplantingen van vruchtboomen evenals wildgroeiende gewassen op Curaçao in het algemeen weinig te lijden hebben van aanvallen van plant-aardige vijanden uit het rijk der zwammen, dat, zooals bekend is, talrijke en gevaarlijke verwekkers van plantenziekten herbergt. Dit als ziekteveroorzakers weinig op den voorgrond treden van de zwammen, waarvan vele soorten elders, in heete zoowel als in gematigde luchtstreken, als de grootste vijanden van de natuurlijke vegetaties en de gekweekte gewassen berucht zijn, vindt zijn eenvoudigste verklaring wel in het feit, dat Curaçao een zoo bij uitstek droog klimaat bezit, waardoor aan een der eerste levensvoorwaarden voor de zwammen, n.l. een hoogen graad van vochtigheid in hare omgeving, niet of slechts gebrekkig voldaan kan worden. Wie in regenrijke jaren heeft waargenomen, hoeveel soorten paddestoelen hier overal uit den grond, op vermolmd hout, op mest, enz. opslaan, kan zich een denkbeeld vormen van den rijkdom aan soorten, die feitelijk aanwezig zijn, maar die door de langdurige perioden van droogte of van onvoldoende regenval soms gedurende eenige jaren achtereen tot een latent leven gedoemd zijn, wachtende op een doordringenden regen, die ze tot nieuw leven wekken kan, dat dan in gunstige gevallen met de vorming van vruchtlichamen, de paddestoelen, afsluit. En die paddestoeelvormende zwammen zijn nog maar een klein onderdeel van het groote leger der zwammen, dat zich overal in den regentijd ontwikkelt; men onderscheidt ze als hogere zwammen van de ontelbare soorten schimmels, roest- en brandzwammen en vele andere groepen, waartoe men soms ook nog de bacteriën brengt, welke men alle als lagere zwammen daartegenover stelt en die in het algemeen daardoor gekenmerkt zijn, dat zij geen paddestoelen als vruchtlichaam bezitten, maar hare sporen (mikroskopisch kleine voortplantingslichaampjes) in anders, maar bij de onderscheidene groepen overigens op verschillende wijze gevormde vruchtlichamen tot ontwikkeling brengen.

Het droge klimaat nu werkt, zooals gezegd, de verspreiding en de ontwikkeling der zwammen in hooge mate tegen en belet dus ook, dat zij gemakkelijk vat krijgen op levende of gestorven planten. Voor de parasitische zwammen (d.z. zulke, welke levende wezens aantasten in tegenstelling van de saprophytische, die zich met de overblijfselen van doode dieren en planten voeden) komt daar nog bij, dat zij den strijd aan te binden hebben met het levende organisme, op welks bestanddeelen zij willen teren, en hetwelk zich met alle beschikbare middelen tegen den indringer verzet.

Het is daarom wel opmerkelijk te achten, dat een inheemsche boomsoort als de *dividivi*, die door geen ander gewas in geschiktheid om in het droge en winterige klimaat van Curaçao te leven overtroffen wordt, in sterke mate onderhevig zijn aan eene parasitische zwamziekte.

Daar ik er in geslaagd ben in de wortels van zieke *dividiviboomen* een zwam aan te treffen, waarvan ik ook de vruchtlichamen heb mogen ontdekken, is daarmee de vraag opgelost, welk organisme de ziekte veroorzaakt. Hoewel het onderzoek nog niet in alle opzichten als afgesloten kan worden beschouwd, zijn de tot dusver verkregen uitkomsten zoodanig, dat ik ze voor openbaarmaking, zij het dan ook van min of meer voorloopigen aard, wel geschikt acht. Een uitvoeriger, meer wetenschappelijke verhandeling hoop ik later te kunnen doen verschijnen.

In het najaar van 1915 eigenaar geworden van de plantage Vredeberg (alias Jan Zoutvat) in het 2e district, bevond ik, dat omstreeks dien tijd de ziekte zich in het meest oostelijke gedeelte van de plantage begon te vertoonen. In het volgende jaar breidde zij zich in westelijke richting allengs over de geheele plantage uit, hier en daar afzonderlijke boomen of kleinere groepen aantastende. Leeftijd en standplaats der boomen, regenval, grondsoort, al deze factoren schijnen geen rol te spelen.

Reeds in het voorjaar van 1916 vond ik bij een rondgaan langs de aangetaste boomen aan den voet van een tweetal stammen de hoedvormige vruchtlichamen van een paddestoel, die vrij sterk door insecten aan- en uitgevreten waren, maar waarin ik onmiddellijk den hoed van een *Polyporus*soort kon herkennen. De boomen, waarop zij zaten, waren betrekkelijk jong, ongeveer 10—12 cM. dik aan den voet en bovengronds uiterlijk geheel gaaf; zij vertoonden echter duidelijk het beeld der ziekte, maar leefden nog, zooals uit de nog aanwezige, zwakke bebladering bleek. Hoewel ik toen dadelijk reeds eenige verdenking tegen deze *Polyporus* koesterde, heb ik in 1916 de zaak niet verder vervolgd.

In het voorjaar van 1917 trof ik opnieuw een tweetal stammen aan, waarin een *Polyporus* moest woekeren, getuige de hoeden aan den voet van den stam. Een dezer stammen was de kortgekaptte stronk van een oude, dikke boom, waartoe aan één zijde nog eenige spruiten opgeschoten waren. Voor onderzoek was deze stronk minder geschikt, maar daar de andere boom een geheel gaaf voorwerp was, dat de kenmerken der ziekte in de verarming der bebladering duidelijk vertoonde, besloot ik het zoo nauwkeurig mogelijk te onderzoeken. Toen ik daartoe de wortels liet uitgraven en blootleggen, bleek het al dadelijk, dat de meeste ervan, waaronder een paar krachtige hoofdwortels, in hooge mate bros en vermolmd waren. Daarbij was de bodem hard en gruisachtig, zoodat het niet te verwonderen viel, dat de fijnste wortelvertakkingen, die ik in verband los kon krijgen, maar 1½—2 mm. dik waren.

Een nauwkeurig onderzoek van stam en wortels leerde, dat de meeste wortels vermolmd waren, waarbij echter de zwartbruine schors onaangetast bleef; dat deze aantasting van het hout en den bast zich naar boven voortzette in de wortelkroon en den voet van den stam tot op de hoogte, waar de twee hoeden, die op den stam voorkwamen, daaruit ontsprongen. Het mikroskopisch onderzoek toonde aan, dat in het aangetaste hout de watervaten met los mycelium (draadweefsel) van vaalgele kleur gevuld waren en dat een dunne, dichtviltige, nagenoeg overal samenhangende laag van dezelfde tint tusschen hout en schors voorkwam, die uit hetzelfde mycelium als dat der vaten bestond. De zwam tast dus niet alleen het houtweefsel, maar ook den levenden bast aan en werkt dus wel zoo verwoestend mogelijk.”

WAT DE INLANDER ZEGT.

Eenige vragen. De *Tjahaja Timor* haalt de volgende woorden aan door het *Bat. Nieuwsblad* geschreven naar aanleiding van de kortelings ingestelde bepaling, dat bij voorkeur Inlanders moeten worden aangesteld tot assistent bij de post en telegrafie:

„De Inlanders gaan voor, als een gevolg van de ethische richting, zonder dat er op gelet wordt, wie daarvan de dupe zijn, i. e. de Indo”. De redacteur van bovengenoemd Maleisch blad verklaart 't niet te begrijpen, waarom het *B. N.* aldus oordeelt. Is het aanstellen van Inlanders bij de post en telegrafie nu iets zoo gewichtigs, dat het lot van den In-

KEIZERSHOF
DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL,
FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

Mantels, Mantelcostumes, Costumerokken.

BLOUSES in voile à fleurs f 4.95
„ in voile rayé f 3.95
„ in Mousseline de laine rayée . . . f 5.75

AANGENAME ZOMERDRACHT.

G. JANSSEN 1/2 Janssen & Coenen

DEN HAAG, v. Morlenstraat 79, Tel. 6388. AMSTERDAM, Tel. N. 1339.

Oost- en West-Indische Uitrustingen.

Leverancier van verschillende Stoomvaartlijnen.

HOOGERE BURGERSCHOOL
5-jarige cursus
met voorbereidingsklassen.
VOORSCHOTEN.

Bij schrijven van Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken, d.d. 25 Juni 1906, is het INSTITUUT WULLINGS erkend als een H.B.S. met 5-j. c.

Kost- en Schoolgeld f 950.-/f 1250.-.

Tot heden slaagden:

107 cand. voor	Eindexamen H.B.S. 5-j. c.
19	„ „ Kon. Mil. Acad.;
27	„ „ Cadettenschool;
17	„ „ Adelborst;
20	„ „ Cand. O. I. Ambt; Zeev. en Machinistenschool, Posten, enz.

De Directeur:
H. WULLINGS.

Augustus 1916.

De FIRMA GJJP & Co.

vervaardigt hare

prima Limonade-Siropen uitsluitend met suiker en vruchten-aroma, zonder toevoeging van aardappelsiroop, glucose of andere artikelen.

VRAAGT UWEN WINKELIER. DIRECT BIJ DE FABRIKANTEN

Spijkemakersstraat 190 A-B, Telef. H. 2962.

Eenige fabrikanten van de echte „MOSKOWA”

AMSTERDAMSCHER BANK - Amsterdam

Kapitaal f 29.122.400.—
Reservefonds = 18.900.000.—
Bijzondere Reserve . . . = 2.000.000.—

— ALLE BANKZAKEN —

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestiblen en Fijne Meeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscurant. Neemt Proef. TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

VERKOOPHUIS

GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107

Tramhalte 7 en A DEN HAAG halte Valeriusstraat

Eenig adres voor hen die zich goed en voordeel van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND van 10 tot 4 uur.

lander daardoor wordt verbeterd, zijn toestand opgeheven? Wel is waar wordt hem hierdoor een nieuw arbeidsveld geopend, maar hij is en blijft assistent en altijd ondergeschikt, hij kan nooit chef van het eene of andere grootte kantoor worden! Kan hierna den naam van „opheffen” gegeven worden? Indien de Regeering werkelijk de Inlanders wil opheffen, waarom wordt dan een Inlander, die het groot ambtenaars-examen afgelegd heeft, niet benoemd tot controleur of ambtenaar bij het Europeesche Binnenlandsch Bestuur? Waarom bleef Raden Max Koesoemojoedo geen controleur B. B., maar werd hij bij het credietwezen geplaatst en later benoemd tot regept? Waarom wordt Raden Kamil, die reeds zoo geruimen tijd adj.-Inspecteur is bij het Inl. onderwijs, niet tot Inspecteur benoemd? Ten slotte wordt aan het B. N. de vraag gedaan, of het dan zoo verkeerd van de Regeering is, als zij den Inlander wil opheffen?

Si Miskin schrijft in hetzelfde blad (*Tjahaja Timor*), dat, nu tengevolge van den Europeeschen oorlog Indië in gevaar verkeert, van alle kanten en niet 't minst van het Comité „Indië Weerbaar” uitnodigingen worden gedaan aan verschillende vereenigingen van alle nationaliteiten, tot meerdere aansluiting. Ik (*Si Miskin*) moet eigenlijk om die oproepingen lachen; alles is maar theorie. In de praktijk komt 't niet tot werkelijkheid; want waarom blijft de Regeering, die 't toch met de oproepingen eens is, zich houden aan het verschil in rechtspraak onder Europeanen en niet-Europeanen? Waarom worden de verschillende nationaliteiten niet in dezelfde gevangenis opgesloten? Waarom kunnen de kinderen van de verschillende nationaliteiten niet in dezelfde scholen geplaatst worden? Waarom moet er een onderscheid bestaan in Europeesche scholen, Holl. Inl. en Holl. Chineesche scholen? Waarom zijn er nog steeds meer Europeesche gemeenteraadsleden dan Inlandsche of Chineesche, terwijl de Inlanders en Chineezen, die vertegenwoordigd worden, in aantal veel talrijker zijn? Waarom worden de Europeesche leden door hunne vertegenwoordigers gekozen, die der Inlanders en Chineezen door de Regeering benoemd? Zoolang deze onderscheidingen niet opgeheven worden, zullen oproepingen van comités doeleloos zijn, want steeds zullen de Chineezen en Inlanders die onderscheidingen blijven gevoelen, en zal men zich afvragen: „Waartoe dient 't gehoor te geven aan den oproep van I. W. en zich in het particuliere met den Europeaan vereenigen, terwijl wij van Regeeringswege toch van elkaar gescheiden worden gehouden?”

Russische Toestanden. In de *Warna Warta* is een artikel opgenomen van „*Darah Hindia*”, naar aanleiding van het geschied in het *Soerabajaasch Handelsblad* over de actie van de *Sarikat Islam* te Solo tegen het Europeesch personeel bij de woningverbetering. Hij maakt de opmerking, dat de toestand in Indië slechts vergeleken kan worden bij dien in Rusland. Als een Europeaan een Inlander of een Chinees slaat, trapt, uitscheldt of onbehoorlijk behandelt, wordt dit steeds goed gepraat, maar als omgekeerd een „*anak Hindia*” tengevolge van de laakbare handelingen van den Europeaan, dezen slechts aankijkt, wordt hij voor „*koerang adjar*” (onbeschoft) uitgemaakt en gedreigd! Vergeet toch niet — zoo gaat *Darah Hindia* voort — dat de *anak Hindia* vast besloten is een eind te maken aan die onbeschofte behandeling, die hij zoo lang heeft moeten verduren. Tot nu toe wordt nog op vrede lievende wijze er naar gestreefd, maar een einde moet er toch aan komen. Kan 't niet goedschiks, dan met geweld en wee dan ook het lot van Indië. Laat de Regeering dus niet te laat ingrijpen; zij bedenke, dat zij ook begrepen is in deze beweging van de *anak Hindia*, dat het noodig is, dat het optreden van de andere partij intijds gestuit en tegengegaan worde. De Regeering moet nu niet denken, dat de gisting onder de *anak Hindia* ontstaan is door het gestook van de Inlandsche pers, zij bestond reeds lang te voren, daar de *anak Hindia* reeds geruimen tijd de vernederende behandelingen heeft moeten ondergaan, waarvan zij beu werd. De pers heeft slechts beoogd om des te spoediger aan deze onbehoorlijke handelingen een eind te maken. *Darah Hindia* koestert ten slotte de hoop, dat er wel degelijk een eind aan komen zal en wel zonder dat één druppel bloed gestort behoef te worden.

Schadelijke Grondverhuur. De *Djawa Tengah* rekent 't uit, dat de schade, den Inlandschen bezitters van bouwgronden berokkend, door den verhuur der velden ten behoeve van de suikerrietcultuur, jaarlijks in de miljoenen in geld of in padi behoort. Elk jaar neemt het zielental der bevolking toe. Als nu de velden met padi beplant konden worden, zou er genoeg voedsel voor de bevolking kunnen zijn, ja zelfs daarvan kunnen worden uitgevoerd. Maar de Regeering gaat voort met vergunningen te verlenen voor de oprichting van nieuwe fabrieken en voor de uitbreiding van bestaande aanplantingen. Is 't niet vreemd, dat nu rijst van Siam en Rangoen moet worden ingevoerd en tegen hooge prijzen verkocht? Is 't geen wonder, dat de Inlandsche bevolking nu aan voedsel tekort komt, omdat zij niet in staat is de dure rijst van buiten te betalen en zelf de benoedigde *padi* niet kan planten? Het groote aantal suikerfabrieken maakt de bevolking arm en het

buitenland als Siam, enz. rijk. En behalve deze schadepost voor de Inlandsche bevolking, bezorgen de fabrieken nog andere moeilijkheden aan de bevolking en de ambtenaren, vooral de Inlandsche. De administrateurs doen alsof zij het Gouvernement zelf zijn.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De S.-I. De *Perniagan* maakt melding van een groote S.I.-vergadering te Soekaboemi, gehouden in het park van de Odeon-Bioscoop, waaraan door wel duizend personen werd deelgenomen. De eigenaar van de bioscoop gaf kosteloze vergunning voor het gebruik van het terrein, doch het bestuur van de S. I. hief een entree van f 0.05 per persoon als bijdrage voor de bestrijding van de kosten eener Inlandsche school. De president van de vereeniging, *Kaden Hadji Mohamad Seradji*, gaf een financieel verslag over de afgelopen twee jaren, waaruit bleek dat de S. I.-Soekaboemi en hare kringen sterk achteruit gegaan waren, wat aan de slechte administratie moet worden geweten. Van de 15270 mannelijke en 4809 vrouwelijke leden waren er slechts 25 pCt., die de vastgestelde contributie van f 0.10 's maands betaalden. Ook ondervond de S. I. veel tegenwerking van *anti S. I.-ers*, die de vereeniging overal zooveel mogelijk verdacht maakten. Ook in Cheribon gaat 't, volgens de *Perniagan*, niet zooals 't behoort. De *Kaoem Moeda* vraagt wanhopig: „Moeten de S. I. en de S. Dagang Islam van Cheribon vernietigd worden?” Het bestuur van die vereenigingen is naar het oordeel van eerstgenoemd blad, zonder energie, de leiding slecht. De S. I. heeft f 30000 en de S. D. I. beschikt over f 100.000 en beide zijn als rechtspersoon erkend. Toch hoort men met den dag minder van deze Sarekats. Zij verkeerden in een toestand van apathie. Op de algemeene vergadering onlangs te Cheribon gehouden, werd voor het gemak maar geen rekening en verantwoording afgelegd. Na de vergadering liet een Inlandsch onderwijzer zich sceptisch en afkeurend uit over dit verzuim. Hij werd kort daarop schriftelijk uitgenoodigd te verschijnen op een buitengewone S. I.-vergadering, waarop hij beschuldigd werd de S. I. te hebben verraden. Ook een opvatting, precies liggend in de lijn van een bestuur, dat zich om particuliere redenen graag onttrekt aan alles wat lijkt op afleggen van rekening en verantwoording van zijn comptabel beheer. De gedagvaarde Inlandsche paedagoog lachte en trok zijn schouders op. Maar zal de president der S. I. den moed hebben tot dit afdoend gebaar, als men later ernstig aandringt op rekenschap? En deze S. I. president, *Hadji Mahmoed* heet de man, koestert nog wel de hoop verkozen te worden tot president van de S. D. I. Ik wed — alzo de schrijver in de *Perniagan* — om wat liefs, dat zijn kansen niet slecht staan. Op het oogenblik is hij een der directeuren van de toko's van de S. D. I. En dat hij ook in deze hoedanigheid een onbepert vertrouwen geniet, bewijst de omstandigheid, dat er nimmer vergaderingen van aandeelhouders worden belegd. Er is een tijd geweest, dat de S. D. I. te Cheribon en in den omtrek vele toko's had, waarvan er nu reeds eenige gesloten zijn.

Anti-S. I. In 't begin van April kwam volgens meergenoemd blad een politiemannamens den *wedana* van Menès (Bantam) in de avonduren belasting innen in de kampong. Hierbij trad hij nog al arrogant op en werd door een der kampongbewoners met een *golok* aangevallen en verwond. Bij den *wedana* gebracht, verklaarde de aanrander den aanslag te hebben gepleegd op aanzetten van een kamponggenoot. Deze werd mede voor den *wedana* geleid, doch ontkende halsstarrig alle schuld. Het was laat geworden en dien nacht werd hij in het kantoor van het districtshoofd opgesloten. Den volgenden morgen werd het onderzoek voortgezet, evenwel weer zonder eenig resultaat. De *wedana* was zich zelf geen meester meer en sloeg den man met een dikke ronde limaal op de linkerzijde en op het hoofd, zoodat de mishandelde viel en kort daarop den geest gaf. De *wedana* meldde telephonisch den Patih en den As-

F. L. VAN BOMMEL

Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 104-106

Dames- en Heeren-
Mode Magazijnen.
Handschoenen.

Te koop aangeboden

een massa Chineseche, Japansche en Indische Rariteiten, benevens Inlandsch Koperwerk, oud en nieuw.

Elken Dinsdag en Donderdag te bezichtigen van 9-12 en van 2-4 uur, VAN AERSSEN-STRAAT 251, DEN HAAG.

Deze plaats is gereserveerd door de Firma A. & B. SCHMEINK, Spuistraat 252-256, Amsterdam.

DE BAS & Co., Bankiers
HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:-: Safe-Inrichting. :-:

R. Weymberg & Co
Hofleveranciers

MODERNE MAGAZIJNEN VAN HEEREN- EN JONGENSKLEEDING, gemaakt en op maat.

Specialiteit Indische Uitrustingen
UNIFORMEN, GALAKLEEDING.

AMSTERDAM, Leidschestr. 1e v. Swindenstr. Ferd. Bolstraat	DELFT, 's-HERTOGENBOSCH, MIDDELBURG, EINDHOVEN, MAASTRICHT, VENLO, Markt Snelstraat, Langedelft, Rechtestraat, Grootte Staat, Vleeschstraat
ROTTERDAM, UTRECHT, LEIDEN, ZAANDAM, Nieuwendijk Binnenweg Mariaplaats Botermarkt Damstraat	

Hoogfijne Maatzaken
doch
geen tailleursprijzen

Luxe Brood- en Banketbakkerij

Willem Renout

Spuistraat 184-186 - Tel. N. 1892 - Torensteeg 7.

AMSTERDAM

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND - BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN
DE GELUK ONDERWIJS IN
DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH, etc.
LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
OVER DE WAALSCH KERK
58° NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 2234

CREDIET- EN HANDELSBANK
voor Nederland en Koloniën

HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM

Verstrekt Credieten van f 1000.- af.

sistent-Resident van Pandeglang, dat een Inlander op zijn kantoor een aanval van epilepsie gekregen had, tegen de deur was gevallen en gestorven. De familieleden van den overledene namen geen genoegen met deze voorstelling van de zaak en gaven den Patih en den Assistent-Resident hun eigen lezing van het ongeval. Spoedig waren deze ambtenaren met een geneesheer bij den wedana. De dokter stelde vast, dat de man was mishandeld — er waren twee ribben gebroken — maar verklaarde, dat ook zonder die mishandeling de dood zou ingetreden zijn, daar de man blijkbaar ernstig ziek was, toen hij bij den wedana kwam. De familieleden ontkenden, dat de man aan toevallen geleden had of aan eenige andere ziekte.

„De doode was lid van de S. I.,” voegt de Pantjaraan Warta aan het verhaal toe. „Het barbaarsche optreden tegen den S.-Ier bewijst, wat lang bekend is, dat de wedana van Menès een verklaarde vijand van de S. I. is.”

Chineesche Kweekschool. In de *Djawa Tengah* wordt geklaagd, dat de Chineezten ten aanzien van het onderwijs nog steeds ten achter worden gesteld en gevraagd: of er een Chineesche kweekschool in Indië is? De schrijver zegt vernomen te hebben, dat het plan bestaat een dergelijke school op te richten en verklaart dan, dat indien dit bericht juist is en daarmede de bedoeling heeft voorgezetten het Chineesch onderwijs vooruit te brengen, men dan ook beginnen moet de Chineesche taal op het leerplan te brengen.

Opiummisbruik. In hetzelfde blad wordt dit opnieuw, daar 't zoovele slachtoffers maakt, veroordeeld. Maar feitelijk draagt — alzo de schrijver, het Gouvernement hiervan de schuld, dat dit vergif beschikbaar stelt. Als men nagaat, dat het Gouvernement nog zooveel profijt trekt van den opiumverkoop, zal er van een opheffing van dit monopolie bezwaarlijk nog sprake kunnen zijn. Toen vroeger de speelpacht werd ingetrokken, werd, als hij zich niet vergist de belasting op de publieke vermakenlijkheden daarvoor in de plaats gesteld. Indien het werkelijk meenens is van het Gouvernement, om een eind te maken aan het opiumgebruik in Indië, dan zou als equivalent voor de derving der daaruit voortvloeiende inkomsten, de belasting der Europeanen verhoogd kunnen worden naar den maatstaf van die der Chineezten. Dan zou de jalouzie der Chineezten ten deze ook ophouden.

De Stemming. In meergenoemd blad wordt gewag gemaakt van de vraag, die men zich stelt, wat de gevolgen en de kosten zouden zijn, indien Nederland in den oorlog gemengd werd. *P. Chinaman* zegt in dit blad: „Wij Indiërs (*anak Hindia*) behoeven er ons eigenlijk niet druk om te maken, wij zijn immers nog kinderen, onmondigen, nog niet rijp genoeg om na te denken over zaken, die voor anderen zeer belangrijk zijn. Indien men ons de vraag deed, wat wij zouden doen in geval van oorlog, dan zouden wij moeten antwoorden, dat wij nog als kinderen worden beschouwd en dus als kinderen zullen handelen, wij zullen ten behoeve van de Regeering doen, zooals zij tegenover ons doet. Hoogstens zou de Regeering onze hulp kunnen verwachten, maar indien zij met geweld hierop wilde aandringen, zou er iets kunnen gebeuren, wat nu juist niet tot versterking van Indië kon dienen. Ten slotte geeft de schrijver der Regeering in overweging om de Indische industrie te ontwikkelen.”

S. I. anti „Indië Weerbaar”. Volgens de meer genoemde *Djawa Tengah*, hebben de S. I. te Batavia en Solo naar Holland getelegrafeerd, dat de meeste leden van de S. I. niet accoord gaan met het streven van het Comité „Indië Weerbaar”. Het *Nieuws v. d. Dag v. N. I.* noemt dit een brutaal (*Koerang adjar*) stukje. De *Sin-Po* verklaart niet te begrijpen, waarom het „*Koerang adjar*” is. Toch niet, omdat het bericht onaangenaam voor Nederland is? De redacteur van de *Djawa Tengah* licht toe, dat dit optreden van de S. I. eigenlijk geprezen moet worden. Zijn blad, zoomede vele andere bladen, hebben zich van den aanvang af gekant tegen de beweging van dit comité I. W. Wat de heer van Hinloopen Labberton in zijn propagandavergaderingen gezegd heeft, alsof de S. I. er mede eens zou zijn, noemt het blad „gelogen.” Mogelijk waren er in het begin enkele S. I.-ers, die met deze beweging megingen, maar feitelijk waren dezen misleid door dien heer en zijne volgelingen. Daarna hebben de Hollandsche bladen, met name het *Nieuws v. d. Dag*, leugenachtig verklaard, dat de meesten van de Indische onderdanen gevraagd hebben om Indië weerbaar te maken. Werkelijk waren er op de propagandavergaderingen van den heer van Hinloopen Labberton vele Inlanders aanwezig, maar deze kwamen slechts om te „zien”; begrepen niet wat de bedoeling was en waren trouwens ook door hunne Hoofden gelast er heen te gaan. Het *Nieuws v. d. Dag* doet het nu voorkomen, alsof de Inlanders zelf gevraagd hebben om tot „kanonnenvoeder” te dienen. Het Eur. Bestuur heeft 't dadelijk geloofd en geen acht geslagen op de uitingen in de Inlandsche pers. Toen dan na het vertrek van „God Labberton” naar Nederland, de hierboven genoemde S. I. vereenigen het telegram verzonden, was het *Nieuws v. d. D.* als door den bliksem getroffen, bewust als het was, dat *Soewardi*, aan wien het telegram geadresseerd was, een sterke fractie in de Tweede Kamer achter

zich had, die het streven van „Indië Weerbaar” tegen zou houden en bestrijden. En om deze reden wordt nu het optreden van de S. I. „*koerang adjar*” genoemd.

Bedreiging. Ten aanzien van het onderwijs wordt mede in de *Djawa Tengah* onder de aandacht van de Regeering gebracht, dat zij met de verbetering van dit onderwijs voor de Inlanders en Chineezten niet langer talmen moet, daar anders Japan wel deze zorg zal overnemen. De Inlandsche en Chineesche kranten schrijven hier reeds druk over — alzo de schrijver.

Van Vreemde Koloniën.

Britsch-Indische samenzwering in N. Amerika.

Nu en dan hadden wij gelegenheid te doen uitkomen, dat de sporadische gevallen van plaatselijken opstand in Britsch-Indië uitingen waren van een organisatie die haar vertakkingen had tot in China, Japan, Canada, de Philippijnen, en die vooral in San Francisco een belangrijk haard had. Sedert Amerika partij in den oorlog is geworden, heeft 't meer in 't bijzonder aandacht aan de samenspanning binnen zijn gebied gegeven. Ook werd de opmerksaamheid er op gevestigd bij 't groot spionage-proces dat gevoerd is tegen officieele en niet officieele Duitsche agenten, waarbij bemoeienissen ten opzichte van de Britsch Indische agitatie aan 't licht kwamen.

Nu heeft de Am. regeering besloten de complotten, die hierin betrokken zijn, alle voor eenzelfde rechter en voor dezelfde groote jury te brengen, en San Francisco is uitgekozen als plaats der berechting. 105 beschuldigten zijn wegens 't uitklaren van wapens, munitie en voorraden met verschillende voor Br. Indië bestemde schepen, of 't deelnemen aan andere complotten voor den rechter geroepen.

Volgens de acte van beschuldiging moet 't geheele complot te San Francisco ontworpen zijn, daarna ter beoordeeling zijn overgelegd aan 't ministerie van buitenlandsche zaken te Berlijn, waarna 't ten uitvoer werd gelegd door D. vertegenwoordigers in de V. S., in Honolulu, China, Batavia en Manilla.

De actie van D. zijde zou reeds meer dan een jaar vóór 't uitbreken van den oorlog in vollen gang zijn geweest. Volgens den correspondent van 't Handelsblad, aan wien wij deze details ontleenen, moet daarbij 't doel hebben voorgezetten door 't uitlokken van een rebellie in Indië, Groot Britt. te verplichten daar vele troepen te houden. De verschillende uitbarstingen, die tijdens den oorlog zijn voorgekomen, hebben, volgens de heerschende overtuiging, met die samenzwering in Am. in verband gestaan.

Volgens de beschuldiging heeft 't plan bestaan om een militaire expeditie uit te rusten, die van de Ver. Staten, Batavia, Siam en Manilla uitgaande zou samenwerken met de revolutionaire elementen in Br. Indië zelf.

De leiding der vervolging is in handen van den advocaat-generaal in Californië, Mr. J. Preston, die reeds sedert lang met een zorgvuldig onderzoek bezig is. De pers zal ons over dit proces wel even uitvoerige verslagen brengen, als zij over de Duitsche conspiratie in Amerika heeft gebracht.

Van de puntvormige tot de vlakvormige kolonisatie.

In de Deutsche Kolonialzeitung van 20 Augustus geeft Dr. R. Hennig een studie, waarin eerst een geschiedkundig overzicht van de wijze van koloniseeren voorkomt, die tot kort geleden, in gebruik was, deze karakteriseert hij als puntvormig. Alle koloniseerende staten beperkten zich vrijwel tot 't inbezittinnen van punten aan de kust of eilanden, handelslichamen vestigden factoren. Er zijn uitzonderingen aan te wijzen, zooals de verspreiding van Spaanschen invloed in Midden- en Zuid Amerika; veroveringstochten naar 't binnenland vonden echter slechts plaats waar de auri sacra fames de menschen lokte. Waar dit niet 't geval was, werd bezitting naar binnen wel in naam uitgevoerd, maar inderdaad stelde men zich met een handelspunt aan de kust tevreden, vanwaar aanraking met de inlanders behouden werd. Typisch werd dit weergegeven in Afrika, waar de kust druk in den handel betrokken en grootendeels in Europeesche koloniën verdeeld was, terwijl 't binnenland als onbekend op de kaarten vermeld bleef.

De schr. vergeet niet dat Engeland zich in Indië en Amerika niet geheel tot 't bezetten van de kusten beperkte — van Nederland op Java vergeet hij 't wel — maar ook daar ziet hij toch in hoofdzaak nog 't zelfde koloniatytype. Ja, uit de nieuwe Engelsche staten, die Noord-Amerika vormden, haalt hij aan dat in 't midden van den 19e eeuw 't gebied om de Mississippi voor de

Mantel en Costumemagazijnen

Maison H. SIMONS

Heulstraat 13 Telefoon 2005
Noordeinde 17a Telefoon 6537

.... Mantels, Mantelcostumes, Taillecostumes
Avondtoiletten, Blouses, Costumerokken, Peignoirs

Steeds ruime sortering, prima coupe en kwaliteiten.

Bankierskantoor

van

LISSA & KANN

LANGE VIJVERBERG 3
's-GRAVENHAGE

Administratie van vermogens
Safe Deposit

HYPOTHEEKBANK voor AMERIKA

Directeur: H. S. GRATAMA Jzn. DEN HAAG.

5 0 / 0 PANDBRIEVEN

na 10 jaar opvorderbaar
à 100 %.

Verkrijgbaar tegen **98 1/2 %**

UITRUSTINGEN voor INDIE.

Geheel compleet
CIVIEL EN MILITAIR

GEBR. VLES

Breestraat 177 LEIDEN.
Tel. Int. 393.

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong,
Indramajoe, Medan, Pekalongan, Probolinggo,
Semarang, Singapore, Soerabaya, Tegal,
Tjilatjap, Weltevreden.

Kapitaal f 30.000.000.- Reserven f 14.800.000.-

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau
v/h **B. L. VOGELS-DOLHAIN**
's-Gravenhage.

ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
ELECTRISCHE SCHELGELEDINGEN
ELECTRISCHE URWERKEN
ELECTRO-MOTOREN
TELEPHONEN
BLIKSEMAFLEIDERS

ORNAMENTEN

als: Kronen, Wandarmen, Pendants, enz.
IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.

MONSTERZALEN:
1ste van den Boschstraat 10
hoek Juliana van Stolberglaan.

HET UNIFORMHUIS

Civil- en Uniformkleeding
Tropen-Uitrustingen

N.-Z. VOORBURG WAL 130 AMSTERDAM

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. instal'eeren van woningen.

W. LEDEBOER

WIJNSTRAAT 130^A

Assurantiën.

ROTTERDAM

TRANSPORT- EN BAGAGE-VERZEKERINGEN.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenk. van Ned.-Indië.

De juist verschenen afl. der Bijdragen (deel 73, afl. 2) van het Kon. Inst. voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van N.-I., vertoont op den omslag een teeken van rouw over het afsterven van Prof. Dr. J. H. C. Kern, wiens naam een lange reeks van jaren ten nauwste aan het Instituut was verbonden.

De afl. openende, ziet men het portret van den overledene, genomen toen hij reeds 83 jaar oud was, welk portret een verrassende gelijkheid vertoont. Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje, voorzitter van het Kon. Instituut, schrijft er woorden van eerbiedig-dankbare herinnering bij.

De eigenlijke artikelenreeks dezer afl. opent met een bijdrage van Prof. Kern, kort voor zijn overlijden geschreven en getiteld: Zang IV—V van het Oud-Javaansche Ramayana in vertaling, waarop volgen nog een twee-tal kleine stukjes van diens hand, getiteld: Niasch adu, en: Kalana.

De heer A. K. A. Gijsberti Hodenpijl geeft eenige aan archiefstukken ontleende bijzonderheden over het ontslag en het oponthod van den gouverneur-generaal Mr. Diderik Durven op 9 October 1731, welke een nieuw licht werpen op dien ingrijpenden maatregel van Heeren XVII.

Dr. F. de Haan schrijft een zeer interessant artikel over den laatste der Mardijkers, Augustijn Michiels, in de wandeling Majoor Jantji genaamd, die den 27en Januari 1833 overleed. Een bijgevoegde plaat geeft de vervallen graftombe zijner vrouw Davida.

Ten slotte publiceert Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje een belangrijk document betreffende den heiligen olog van den Islam (1914), getiteld: Algemeene kennisgeving aan alle belijders van den Islam, uitgegeven door het Comité der Nationale Verdediging. Zetel van het verheven Chalifaat (Constantinopel) 1333 (1914-15) gedrukt in de Chairijjah-drukkerij.

Teysmannia.

Afl. 2 van den 28en jaargang bevat o.m.: Tephrosia candida en eenige andere groenbemers, door W. M. van Helten. — Javaansche voedergewassen, door C. A. Backer (vervolg). — Barleria Cupulina als paggerplant, door W. M. van Helten. — Photographische illustraties voor wetenschappelijke mededeelingen, door S. Leefmans.

Afl. 3 bevat een artikel van Dr. J. C. Koningsberger (met Naschrift van Dr. W. G. Boorsma) ter herdenking van het honderdjarig bestaan van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg. Een afbeelding van het herbeeld van Dr. Treub, geplaatst in het laboratorium, is aan de beschrijving toegevoegd. — Verder schrijft Dr. J. J. Deuss een opstel over het internationaal theecongres met tentoonstelling, hetwelk vermoedelijk in 1919 te Batavia zal plaats hebben. — Dr. E. C. Jul. Mohr schrijft eene verhandeling over het ontstaan en de eigenschappen van den bouwgrond op Java.

Neerlandia.

Het Sept. Nr. van Neerlandia bevat zeer veel Indische lectuur. Onder het hoofd Oost-Indië, houdt Dr. v. Lingen) een causerie, voornamelijk over het leeren van de Nederlandsche taal door Inlanders. — Onder het opschrift „Herleefde belangstelling” wordt melding gemaakt van de wedergeboorte der groep Suriname van het Alg. Ned. Verbond. — De heer H. F. Tillema behandelt de kwestie op welke wijze meer belangstelling voor Indië gekweekt kan worden. Ook de heer J. Th. Dinger Jr. wijdt aan dat onderwerp eene beschouwing, door hem getiteld: Nederland roept U!

Mededeelingen Ned. Zendinggenootschap.

In het 3e deel van deel 61 een artikel van den heer P. H. van der Kemp over den Ambonschen zending J. Carey, 1814—1817; al hetgeen de heer v. d. K. hier over C. mededeelt, zijn schoolorganisatie, zijn doopsgezinden geloofsijver is geheel nieuw en door den schr. ontleent aan archiefstukken.

Van den overigen inhoud worde nog genoemd een opstel van J. L. D. van der Roest „Vijftig jaren Hamahera-Zending”.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

De April-afl. opent met het verslag van een reis van den controleur van Baros naar de beoosten Baros gelegen onafhankelijke landschappen in het jaar 1883 (bewerkt voor het „Tijdschrift van B. B.” naar een officieel verslag). Deze reis had ten doel het instellen van een onderzoek naar den wensch van de hoofden van eenige Bataksche landschappen, om onder het rechtstreeksch bestuur van het Ned. Ind. Gouvernement te worden gebracht en om tevens de meest mogelijke gegevens te verzamelen betreffende land en volk in die streken.

De heer A. Couvreur, assistent-resident, geeft wetenschappelijke mededeelingen over aard en wezen der Inlandsche zelfbesturen op het eiland Soemba.

Controleur v. d. Pauwert schrijft over „Desafederaties.” Het feit, dat de reorganisatie-voorstellen het bestuur betreffende, zich voornamelijk in „hogere regionen” hebben bewogen en daarbij te weinig aandacht is geschonken aan de desa (die toch eigenlijk den hoeksteen vormt van ons bestuur op Java), geeft schr. aan-

New-Yorkers als 't „verre Westen” gold, terwijl t westelijk daarvan gelegen binnenland eerst sedert de veertiger jaren langzaam verkend is. In de negentiger jaren bood de politiek der Europeesche mogendheden tegenover China nog eens 't beeld der puntenvormige oostenkolonisatie.

Intusschen was omtrent de tachtiger jaren de ommekeer gekomen, die gericht was op 't krijgen van groote, samenhangende overzee-gebieden, d.i. de vlakvormige kolonisatie. Weldra was men er op uit na te gaan, welk gebied nog niet onder een Europeesche vlag gebracht was of door 't aanwijzen van een invloedssfeer aan een Europeesche mogendheid was toegedacht, voordat zij er enige daad van meesterschap of soevereiniteit verricht had. In onderling overleg verdeelde men de onbekende werelddelen. Men ging nog verder. Er zijn staten, die een volle als soevereine moeten gelden, maar wier staatsbekwaamheid toch niet voldoende wordt vertrouwd om ze zonder loods een eigen vaart te laten kiezen. Voor hen werd ook uitgemaakt welke der Europeesche mogendheden voor een loods zou zorgen. Zoo voor Siam, Perzië, enz. Andere staten kwamen onder vreemd protectoraat. Op die wijze werd de koloniale politiek op groote samenhangende brokken gericht. In de laatste jaren zag men 't groote Fransche koloniale rijk Noord-West Afrika ontstaan, 't Engelsch reuzengebied in N.O.- en in Z. Afrika, met 't Kaap-Karoplan, terwijl zelfs over een Kaap-Singapore-programma werd gesproken.

Hennig ziet bij Engeland 't voornemen om den Indischen Oceaan tot een Britsche middenzee te maken, omgeven door een Britsch koloniaal rijk. In den tegenwoordigen oorlog met Turkije wordt de gelegenheid gezocht om dit doel naderbij te komen, Arabië, Mesopotamië zullen bij den vrede aan den sultan moeten worden ontnomen. Door Zuid-Perzië zal de lijn doorgebroken worden.

Wil Duitschland zich 't bezit van geïsoleerde koloniaties verzekeren, dan kan dit in vredestand voor zijn oorlogs- en handelsvloot groote beteekenis hebben, maar een militair oogpunt zijn zij bij uitgebroken krijg van heel weinig waarde, daar zij geen verdedigingsvermogen hebben. De groote koloniën daarentegen bieden Duitschland niet alleen de gelegenheid ook in 't opzicht zijn aandeel in de wereldrol te krijgen, maar welke 't reeds bezat, hebben ook een weerstandvermogen getoond waaruit voor de toekomst goede lessen te putten zijn. D. moet naar vlakvormige kolonisatie streven, zonder de puntvormige daarom geheel uit 't oog te verliezen, 't blijve daarbij indachtig dat de versterking van 't bezit van een territorium tegen vijandelijke oververvalsplannen toeneemt in verhouding tot de grootte, en omgekeerd afneemt in verhouding tot den omvang der landgrenzen. Dit moet men goed bedenken wanneer uitgemaakt zal worden hoe 't toekomstige D. koloniale gebied zal wezen. Daarbij valt echter natuurlijk met menigen anderen factor rekening te houden. Moet niet uitsluitend een tropisch rijk worden. Een groot koloniaal gebied met gemengde klimaatstoelstanden vereenigt de voorrechten van de tropische cultuurs met die van 't gunstige gebied voor landverhuizers. D. moet een koloniaal rijk krijgen dat zich van den Atlantischen tot den Indischen Oceaan uitstrekt. Hoe dit rijk er uitzien zal, behoeft nu nog niet vastgelegd te worden, maar wel moet 't voornemen vaststaan om geen gunstiging van Portugal of België toe te staan en nog minder een begunstiging van Groot Britannië ten koste van deze kleine mogendheden, van wien 't wel eens een vergoeding zou kunnen vragen voor de verdedigende bescherming.

De pot en de ketel beide schoon.

Nadat de Belgen door aanhaling van feiten, met namen en data, hebben trachten te bewijzen dat D. missionarissen en inlandsche stamhoofden gunstig oordeelen over de wijze van optreden van hun troepen in Afrika, hebben de Duitsche bladen de verwijtenreeks meer opgevat, door de publicatie van een brief door den inl. hoofd gestuurd aan den Belg. generaal Tommeur, waarin zeer zware klachten zouden voorkomen. Deze beschuldiging is niet onweerlegd gebleven, zij zou een verkeerde interpretatie berusten van een brief van 't opperhoofd Msinga aan den Belg. majoor Muller. In deze diens verblijfplaats Nyanza had ingenomen. Daar in verzoekt hij, onder aanbidding van zijn geheele onderwerping en medewerking, zijn land niet nuttelooos te verwoesten, geen koeien te doden, over de vrouwen te waken. Dit is nu weergegeven alsof 't tegenovergesteld dus in den aard der Belgen ligt. Hiertegenover wordt gesteld dat majoor Muller de noodige waarborgen gaf en dat de Belg. opperbevelhebber van de Kongo-landsche macht na den val van Tabora een commissie tot mediatie instelde om klachten in ontvangst te nemen. De kwisitiebons uit te betalen, vergoeding voor schade te geven.

De B. zouden zich gelukkig achten, als hun landgevoelen in 't bezette gebied evenmin recht tot klagen hadden over de D.

Een getuigenis, dat ons niet door tusschenkomst van de Turksche censuur bereikt en daarom van veel waarde werd uit Bern aan de „N.R.C.” gezonden. Daar waren 90 joden uit Jerusalem aangekomen, voornemens om naar Amerika te gaan, en dus door niets meer aan T. verplichtingen gebonden. Zij ontkenen ten stelligste dat er in Palestina Jodenvervolgingen hebben plaats gehad en toonen zich zeer tevreden over de behandeling, die zij van de Turken ondervonden.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten

Visch, Vleeschwaren

Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Parkhotel

van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
Rustige ligging.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

BEDWATEREN

Zij, die aan bovengenoemde kwaal lijdende zijn, kunnen **algeheele genezing** bekomen, door het gebruik van het middel van den Med. Docts. Arts H. L. F. RUDING.

Voor verdere inlichtingen zich per brief te wenden **Z.-O. Buitensingel 58, Den Haag.**

NEDERLANDSCH-INDISCHE ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ

OPGERICHT IN 1857.

Agentschap: 's-Gravenhage, Prins Hendrikplein 14

BELAST ZICH MET ALLE MOGELIJKE BANKZAKEN.

SAFE-DEPOSIT.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”

Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.

2de Schuijftstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren) voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

„BINTANG”

HET Rijwiel voor Oost en West.

Rijwielmagazijn „Bintang”,

Newtonplein 152

's-Gravenhage

Telefoon H 2357.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

leiding te wijzen op verschillende gebreken, welke dit „heilighuisje, gebleven uit den tijd van de vaststelling van het Regeeringsreglement" aankleven.

Onder de middelen, welke tot verbetering kunnen leiden, noemt schr. o.m.: aanstelling van tusschenhoofden, vorming van desa-federaties, desaraden, enz.

De rubriek korte mededeelingen bevat o.m. Dr. Carl. Lumboltz over Borneo (ontleend aan een artikel in de Daily Chronicle). — Over kampong-thee. — Ontwerpen, beginselverklaring, algemeen program van beginselen, statuten, enz. der Christelijk ethische partij.

Een of meer gewassen per onderneming?

Afl. XIII van den 9den jaarg. der Publicaties van het Nederlandsch-Indisch Landbouw-Syndicaat bevat de notulen der Algemeene Vergadering van de Vereeniging ter bevordering van Landbouw en Nijverheid te Djember, gehouden op 31 Maart j.l.

Deze vergadering werd uitsluitend gehouden voor een debat tusschen de heeren van Hasselt en Cramer over „het hebben van één of meer cultuures op dezelfde onderneming". Met voorzicht waren andere onderwerpen van de agenda uitgesloten, opdat de geheele aandacht van de vergadering en al de tijd die disponibel was, aan de behandeling dezer belangrijke kwestie zou kunnen worden gewijd.

We laten hieronder volgen een der moties, welke in genoemde bijeenkomst met algemeene stemmen werden aangenomen.

„De vergadering, gehoord de gevoerde debatten en rekening houdende met de opgedane ervaring in deze residentie (Besoeeki), spreekt als haar gevoelen uit, dat het hebben van meer dan één cultuur per onderneming of van gemengde cultuures besliste voordeelen heeft ten opzichte van de risico, aan het landbouwbedrijf verbonden; doch zij is tevens van oordeel, dat de voordeelen spoedig verdwijnen bij eene onoordeelkundige toepassing van het systeem".

De Tropische Natuur.

Uit den inhoud van afl. 6 (jaarg. VI, Juni 1917): De Patocha (een der hoogste toppen van het gebergte dat bijna de geheele residentie Preanger Regentschappen bedekt) en zijn omgeving, door Loerzing (wordt vervolgd). — Enkele bijzonderheden uit het leven van een Myxomyceet (slijmzwam), door C. Reijnvaan. — Indische duinplanten (vervolg), door C. A. B(acker). — Nog eens over „Bryozoën", door P. v. O. — Rimboeleven in Sumatra, door Edw. Jacobson. — (De meeste dezer bijdragen zijn van illustraties voorzien).

Uitgaven van het Encyclopaedisch Bureau.

In de Banier van 1 Juni wordt het navolgende vermeld: Mededeelingen van het Bureau voor de bestuurszaken der Buitenbezittingen, bewerkt door het Encyclopaedisch Bureau.

Van deze mededeelingen ontvingen we in dank de volgende stukken.

Aflevering XII. De handelsbeweging der buitenbezittingen in 1913, 1914 en 1915.

De Buitenbezittingen. Deel II, afl. 1 en 2.

Dit laatste werk zal ook in breeden kring belangstellende lezers vinden; afd. 1 geeft Sumatra, algemeene hoofdstukken en afl. 2 behandelt Atjeh en Onderhoorigheden. Beide afleveringen bevatten kaarten en platen en zijn rijk van inhoud.

De Indische Mercur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 35: De suiker en de oorlog, door Dr. H. C. Prinsen Geerligts (vervolg). — Vergadering Algem. Syndicaat van suikerfabrikanten in Ned.-Indië (vervolg). — Kruising van Javaansche ratten. — Proclamatie van den Gouverneur van Suriname. — Uitvoer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Cultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Enz.

Lignum vitae in Curaçao.

In het tijdschr. „American Forestry (XXIII, bl. 331) beschrijving en voorkomen van Guayacum sanctum en G. officinale, twee boomsoorten, voorkomende op de West-Indische eilanden (o.a. op Curaçao) en waarvan het hout voor verschillende doeleinden wordt gebruikt.

Locale Belangen.

Afl. 22 van den loopenden jaargang bevat o.m. een artikel van B. over de opleiding van den lokalen administratieven ambtenaar.

Afl. 23 een opstel van X. over gemeentebestuur en politie.

Geïllustreerd weekblad Indië.

In No. 22 een mooi geïllustreerd artikel over het „Koninklijk Koloniaal militair invalidenhuis" op het landgoed „Bronbeek", door den oud-kapitein O.-I. L., thans Bibliothecaris van het Koloniaal Instituut, A. de Branonier. — Voorts een stukje van C. Lekkerkerker over de vermoedelijke herkomst van het welbekende woord „Presentkaasje". — Mevr. W. Blokzeijl-Leembruggen publiceert een Benkoelesch sprookje: de Oeler N'daoeng. — G. D. Langereis vervolgt zijn beschouwing over het leven en werken van een bouwkundige in Indië, in het bijzonder in de Buitenbezittingen.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Het Nr. van 1 Sept. bevat een drietal vervolgartikelen, n.l. korte beschrijving van de exploratie van Noord-Nieuw Guinee en van de Duitsch-Nederlandsche grensexpeditie in de jaren 1909 t/m 1911 (met veel illustraties), door A. F. H. Dalhuisen. — De Kawi's voyage rondt de werelt, door J. Chr. M. Kruisinga. — Moeara Teweh, door E. A. Nix (X. De insectenwereld).

Elsevier's Maandschrift.

In dit maandschrift een artikel van W. O. J. Nieuwenkamp, met een aantal afbeeldingen (meest reproducties van foto's van Dr. Krause), over Bali, welk eiland de schr. een tien-tal jaren geleden in alle richtingen doorkruiste. Interessant o.a. zijn des schrijvers mededeelingen over den vulkaan Batoer (naar aanleiding van de aardbeving op 21 Januari j.l.)

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INANG.	AANTEKENINGEN.
Voorzitter van den landraden te Medan e. a. (Oostkust v. Sumatra).	4 Juni 1917.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. H. Oele.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17, Den Haag*, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Jaarboek van Ned.-Indië, uitgave 1916.
2. „Kromoblanda". Over 't vraagstuk van „het wonen" in Kromo's land, door H. F. Tillema.
3. Van wonen en bewonen, van bouwen, huis en erf, door H. F. Tillema.
4. Mededeelingen vanwege het Nederlandsch Zendinggenootschap, 61ste Deel, 3e stuk.
5. Senator H. Colijn en de Defensie van Indië in de Eerste Kamer der Staten-Generaal, door J. B. van Heutsz Jr.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Het Kantoor en de Leeszaal van de Afdeeling 's-Gravenhage der Vereeniging „Oost en West", Laan van Meerdervoort 187, zullen van 1 tot en met 14 September a.s. GESLOTEN zijn.

De Secretaris,
J. A. SOETENS.

Ingezonden.

KETJAP BENTENG No. 1.

Een Waarschuwing aan Consumenten.

Het schijnt, dat deze heerlijke en alom bekende soya niet meer of althans moeilijk te krijgen is. Ook hetzelfde merk No. 2 is schaarsch. Maar nu kocht ik onlangs een flesch No. 1 elders in één der toko's en wat bleek me eenige dagen daarna?..... Dat ik — argeloos en onverschillig als ik altijd ben — niet goed gelet had op de etiket, waarop het cijfertje 2 op handige wijze veranderd was in 1. Bij nader onderzoek is me verder gebleken, dat de etiket van No. 1 niet enkel in het cijfer van die van No. 2 verschilt, maar ook in enkele andere kleinigheden. Ja, ik heb zelfs wel eens flesschen No. 1 gekocht, waarvan de etiketten geheel van die van No. 2 verschilden.

Intusschen weet ik nu, door al die verschillen, heelemaal niet meer, wat echt is en wat niet.

Zou een der lezeressen, in het belang der consumenten, het publiek niet eens willen inlichten?

ASTI S.

WIENER & VAN WITSEN

Rotterdam Hoogstraat 226
Gevestigd 1851.

Fabriek van Uitrustingen voor O.- en W.-Indië
Speciaal naar maat.

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

Zakdoeken. Kousen.

M. & J. TOEMAN

Specialiteit in Kantens, Festons, Lingerieën.

Spuistraat 67 - Tel. 2009.

Den Haag.

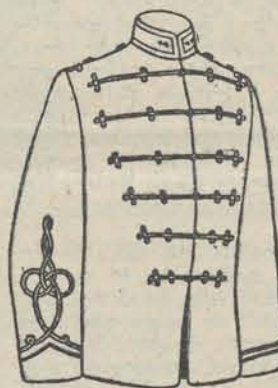
Handschoenen Kragens.

VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen

Hartenstraat 14-18-20, Tel. Interc. 8399 N
Ceintuurbaan 354, Telefoon Zuid 6174.. AMSTERDAM

Aanbevolen Speciaalzaak
voor het
inrichten der Slaapkamers

LEVERINGEN DOOR HET GEHEELE LAND.

P. M. BROEKMANS

16, 18 Koningsplein 20, 439

AMSTERDAM.

Uitrustingen

voor O. en W. Indië

voor Giviël en Militair.

(Oudste huis).

Vraagt geïllustreerde Catalogus.

Haagsche Levens- en Spaarverzekering Mij

Barentszstraat 2a 's-Gravenhage

VERLEENT CREDIETEN

..... tot elk bedrag

Billijke voorwaarden Discrete afdoening.

RIPPEN
Pianohandel
PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.
Verhuren Stemmen

HOLLAND TYPING OFFICE

Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

Type- en Vermenigvuldigbureau

Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.

E. VAN OS, Directrice.

DE BLOOIS & JENTEN
Verhuizingen en Transporten
Behangerij en Stoffeerdery
Ruime, droge Bergplaatsen
ter bewaring van inboedels
Kantoor en Remise Hoefkade 556-564
hoek v. Bassenstraat.
'S-GRAVENHAGE - TELEF. H. 9380

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN”

Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdag- en Zondag) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Ziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Leiding admittie examens H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Koper- en Vertaalwerk.

- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor de arbeid aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Iepalaan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

- A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
- Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
- S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
- W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
- IBRAHIM GELAR DATOËK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
- MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LIDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

- a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.
- Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent frankieerkosten.
- b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;
- Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent frankieerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma **MARTINUS NIJHOFF**, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

- a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRÛS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
- De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankieerkosten
- b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten
- I. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten
- II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankieerkosten.
- IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.

A. VAN DER PUTTEN,
Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330
Specialiteit: Damesblouses - Rokken
Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

Mode-Academie J. & G. DE GRAAFF,
's-Gravenhage - Anna Paulownastraat 18a.
Voornaamste Vakschool in het Costuumvak.
Theoretische en practische, volledige opleiding van Dames tot Costumiëre, 1e Coupeuse,
Directrice en Leerares in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak.
Aanmeldingen bij de Directrice G. DE GRAAFF.

De Nederlandsche Spaarkas

AMSTERDAM, Rokin 95, Bijkantoor te BANDOENG.
Bijkantoor te 'S-GRAVENHAGE, Stephensonstraat 49.

Kapitaalvorming, Uitzelfondsen, Studiebeurzen, Stortingen van f 2.50—f 50.— per maand.

Vraagt gratis prospectus aan: het Hoofdkantoor, de Bijkantoren of aan: den Oud-Dir. Bijkantoor Bandoeng, H. VOLTEN, tijd. adres 's-Gravenhage, Kon. Emmakade 128; den Inspecteur, W. WEIJNE, Dirbetsstraat 83, Den Haag.

TELEFOON H 7057

C. P. A. NICOLAÏ

Specialiteit in HEEREN-MODEARTIKELEN

Ruime keuze. - Nieuwste Modellen.

Dunklerstraat 33 hoek Valeriusstraat.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,

Regentesselaan 123, bij Reg.pl. 's GRAVENHAGE. Tel. H. 1403

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.— p. mnd of f 50.— p. j. af. VLEUGELS „18.— ” „ ” „180.— ” „ ”

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin.

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

Bijkantoor 's-Gravenhage Emmastr. 116

van de **Nederlandsche Coöperatieve Spaar- en Credietbank van Ambtenaren en Beambten** te Amsterdam. Credieten met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid.

Spaargelden: Rentevergoeding 3.6 %.

De Directeur: ZEILMAKER.

J. VAN DER LUGT & Co.,
WETERINGSCHANS 40. AMSTERDAM.

Electro-Technisch Bureau

:- Telefoon Centrum 79 :-

ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.

J. FONDERIE Jr. Kort Achterom No. 17, (achter de Veenestr.) 's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.

Specialiteit in: **STAALWAREN.**
Grote sortering in **TAFEL- en DESSERTMESSEN**
ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN, SCHEERAPPARATEN SCHAREN.

Pedicure BIJLMER, Amsterdam

SINGEL 159

Telefoon No. 356 - Centrum.

Antiseptische behandeling.

Spreekuren van 2 tot 4½ uur en verder afgesproken uren.

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN

MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ

.....VERHUIZINGEN.....

HAARLEM RIDDERSTRAAT 20

TELEPHOON 1654

„HUIZE ZEELANDIA“

Pension van den 1sten Rang.

Statenlaan 100 DEN HAAG.

Telefoon Schev. 2231.

PRIMA REFERENTIËN. BILLIJKE PRIJZEN.

Aanbevelend, Mevr. J. KOOPMAN.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Voor het HERFST- en WINTER-SEIZOEN:

JAPONSTOFFEN
MANTELSTOFFEN

Covert-Coats

Slobkousen

DIEREN-TUIN
Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore Benoordenhout 2 en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegesonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbe- wijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorlopend toezicht, Sociëteit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - -

Tel. Interc. H. 447.

Hotel de Bellevue

Bezuïdenhout 15 's GRAVENHAGE

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafrâichissements **NOORDEINDE 44,**

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

AUG. SAVELKOUL.
INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.
Heerenkleeding naar Maat.

Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.

Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

C. P. MEIJS Lzn.,
Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652

FABRIKANT VAN

Hotel-Restaurant-Fornuizen

Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

AUTOMOBIEL-TECHNICUM
Charlotte de Bourbonstraat 63—65. 's Gravenhage
Directeur: G. F. STEINBUCH c.c. ing., Corn. Speelmanstraat 42, Tel. 204.

Cursussen voor Automobilbestuurders, voor
Chauffeurs en voor Reparatours.

Prospectus op aanvraag.

Bij voldoende deelname speciale cursussen te organiseeren voor verlofgangers.

Sigarenmagazijn J. J. LUCAS,
SUEZKADE 122, hoek L. v. Meerderv. Telefoon 2447.
'S-GRAVENHAGE.

Specialiteit in Havana en Manilla Sigaren
en Echte Russische, Egyptische, Fransche en
Turksche Sigaretten.

Speciale blikverpakking voor de tropen.

Brood-, Besluit- en Banketbakkerswinkel
van **J. J. MOOLENAAR.**
Tasmanstraat 134 's-Gravenhage.

Alle Artikelen verkrijgbaar der
KONINKLIJKE BROOD- EN BESCHUITFABRIEK
LENSVELT NICOLA.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met in- pand- geving polis levensverzekering.....

N.V. „Voorschotbank de Nederlanden“
Frederikstr. 2 Kapitaal f 1.000.000 's Gravenhage

Geeft 4,5% Schuldbriefen uit in stukken van f 1000.—, f 500.— en f 100.—, onder Trustee-toezicht.

Henri Terbeek
HEEREN-MODEMAGAZIJN
VALERIUSSTRAAT 37 - DEN HAAG

OVERHEMDEN - DASSEN - HOEDEN
en PARAPLUIES.

Kantooropleidingcursus.....
f 12.—, f 14.—, f 16.— per maand
en verder clubjes voor elken leeftijd.

..... **Anneveldt-Pitmanschool**.....
Amsterdam, Singel 386 - Haarlem, Ged. O. Gracht 14
Nijmegen, Arksteestraat 19

Anneveldt.
Typen - Stenografie - Talen - Boekhouden